

tv-15 naš TOVARIS

Št. 47-48
24. november 1983
Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

**Štirideset let skupnega življenja in dela
v novi Jugoslaviji – ČESTITAMO!**

RO ZZB NOV Slovenije
RK ZRVS Slovenije
Uredništvo TV-15 Naš tovariš

Prihodnja številka TV-15 Naš tovariš bo izšla 8. decembra

**Naša pot, srečna usoda in prihodnost
so samo v skupnosti jugoslovanskih
narodov in narodnosti**

Delati več in bolje

Za nami je štirideset let Nove Jugoslavije. Pogled nazaj, na prehojeno, vzbuja zadoščenje. Kakorkoli kritično ocenjujemo stanje, v katerega smo zdaj zagazili, gre vendarle pošteno priznati, da je tisto, kar je bilo narejenega v teh štirih desetletjih, nekaj izjemnega, na vseh področjih, od industrije do kulture, od osebnega do družbenega standarda. Takšnega razvoja – to je ocena tudi mnogih uglednih tujcev – v takšnem času ni mogoče zaznati drugod po svetu.

Toda ne gre le za zunanji videz naše domovine in za raven blagostanja delovnih ljudi. Tisto, osnovno, zaradi česar smo ustvarili hlepeč nemir pri ponižanih in zatiranih množicah na vzhodu in na zahodu, je naša družbena ureditev in v njej veljava delovnega človeka, njegova zraynana hrbtenica, njegova pravica, ponos in čast, da na načelih samoupravljanja odloča o svoji usodi in usodi družbene celote.

Zato, tudi zato ima neogibno, hitro, energično in učinkovito popravljanje našega gospodarskega položaja mnogo širše razsežnosti, kot pa jih označujejo naše meje. Ne gre torej le za lasten položaj in izhod iz političnoekonomske zapletenosti, marveč tudi za idejo samoupravljanja, da se bo razvijala, ne pa zakrnela, da bo rasla, ne pa kopnela sla delavskih množic – doma in po svetu – postati resničen gospodar svojega dela in upravljaec svoje družbe.

Potemtakem hočemo in moramo praznovati dan republike s spodbudo izjemni politični bitki za rešitev gospodarskih težav, za utrditev političnega sistema in učinkovitejšo vlogo subjektivnih sil. Cilj je nekaj spremeniti, na boljše, pri delu, ravnanju in ponašanju vseh ljudi. Po starem ne gre več!

Kam osredotočiti napore, govorimo že nekaj časa: več in boljše delo povsod, na vsakem delovnem mestu. Gospodarno ravnanje na vsakem koraku. Manj administriranja, manj papirja, manj sestankov, toda tiste, ki so, dobro pripraviti, brez puhlega ponašanja, z oprijemljivimi sklepi. Nikjer ne sme biti praznega teka. Kadar delamo za sebe, ni nobenih nepotrebnih počitkov, nobenega klepeta ob kavi, čimprej želimo končati delo, ga dobro končati. Je mar delo za skupnost v socializmu kaj drugega kot delo za sebe? Ne gre mar za iste cilje? Mar je pošteno živeti na račun drugih, ali celo na račun tujih kreditov, ki jih bo, z bogatimi obrestmi, enkrat treba vrniti? Ponašajmo se vendar vedno in vsepovsod kakor umni gospodarji: če hočemo živeti dobro in bolje, moramo dobro in bolje delati!

Ob težkem stanju, v katerem tičimo, gre opozoriti še na nekaj: značilnost naše družbe je, da smo prežeti s kritičnostjo. Veliko preveč godrnjamo, nečakani smo, slabostim načeloma dajemo veliko večjo težo kot uspehom. Najbrže se glede tega ne bomo nikoli spremenili. Toda, če kritiziramo, kritizirajmo upravičeno, kritizirajmo dostojanstveno, obenem pa moramo biti pripravljeni tudi poprijeti, z lastnim prispevkom pomagati spremeniti stvari, ne pa si po kritiki le umiti roke. Ni vsakdo, ki mnogo kritizira ali zna veliko govoriti, s samim tem že resnični nosilec napredka. Ne zmetujmo torej stare ljudske modrosti, ki trdi: lahko je kritizirati, težko je delati!

Ob prazniku republike se nam bolj kot sicer vračajo misli tudi k naši skupnosti narodov in narodnosti in avnojskemu sklepu, da se Jugoslavija gradi na demokratičnem federativnem načelu kot državna skupnost enakopravnih narodov. Menda ni treba potrjevati, da je vsakdo v tej naši družbi, ki pošteno misli, globoko prepričan, da so vsa naša pot, srečna usoda in prihodnost samo v tej skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti. Pa tudi v tej družbeni ureditvi na načelih socialističnega samoupravljanja. Slabo uslugo bi naredili sprejetim načelom, če bi v njih vsakdo videl le sebe, le svoj interes, če bi se osnovne celice družbe in širša občestva občine, republike in pokrajine, zapirale vase, se skrivale za okope in trmasto branile svoja stališča tedaj, ko se je treba dogovarjati in sporazumevati. In nasprotno, iskano izhoda iz težav v centralističnem vodenju države je prav tako, ali pa še bolj nevarno avnojskim sklepom. In niso samo nosamezniki v centralnih organih, ki zagovarjajo takšno usmeritev, takšne posameznike najdemo tudi v republikah in pokrajinah, v občinah pa tudi v velikih gospodarskih sistemih, ki hočejo uveljavljati svoje parcialne interese.

Zveza borcev z vsem svojim ugledom in političnim vplivom brani in utrjuje usmeritve, sprejete pred štiridesetimi leti. Samo v takšni usmeritvi vidimo cilj in smisel našega narodnoosvobodilnega boja. In ta cilj je treba, če bi bil ogrožen, kjerkoli, ohraniti z vsemi silami in z vsemi sredstvi.

S to mislijo smo borci prežeti in prepričani smo, da so z njo prežeti vsi poštenu, dobronamerni delovni ljudje naše skupnosti.

Janez Vipotnik

AVNOJ - 40 let - AVNOJ - 40 let - AVNOJ

Zgodovinski datum, zgodovinsko dejanje

Drugo zasedanje AVNOJ. Jajce. Slapovi Plive. Mestece, stisnjeno na hrib, med dolini rek. Leto je 1943., povsod je vojna. Po cestah brne motorizirane vojaške enote sil osi, po zraku hrumi letala. Sem ter tja zagorijo lesene vasi. Nihče ne ve več, kako je takrat, ko utihnejo puške. Dnevi so se spremenili v noči. Družine ne objokujejo več svojih mrtvih kot nekoč. Preveč se je nakopičilo vsega nečloveškega in solze usihajo.

Po skritih poteh, po lokah in gazez hitijo delegati Avnoja nekam proti vzhodni Bosni. Nihče ne ve natančno kam. Vsi pa vedo, kaj bodo počeli. Ljudje sprašujejo, pozdravljajo. Dajejo jim zadnjo rezino kruha, ščepec tobaka...

V noči med 29. in 30. novembrom se je v osvobojenem Jajcu sešlo 142 delegatov in sprejeli so deklaracijo drugega zasedanja Avnoj. Stvari so postavljene na svoja mesta: narodnoosvobodilni boj, izdajalska dejavnost kralja Petra drugega, Draže Mihailoviča in emigrantske vlade v Londonu. Avnoj se preoblikuje v najvišji organ ljudske oblasti, postane vrhovni predstavnik suverenosti narodov in države Jugoslavije, za izvajanje uprave pa ustanovi Nacionalni komite osvoboditve Jugoslavije (NKOJ). Sklep delegatov je bil tudi, da so izdajalski londonski vladi odvzete vse pravice zakonite vlade Jugoslavije, in da je treba zato pregledati vse mednarodne dogovore in obveznosti, ki so jih ubežniške vlade sklepale v imenu Jugoslavije. S

tem v zvezi je bilo sklenjeno, da ne bo priznan noben dogovor, ki bi ga morebiti še sklenila pobegla vlada v Londonu.

Delegati so sklenili, da se bo Jugoslavija gradila

Opozarjam vas, da v novi, federativni Jugoslaviji ne more biti prostora za šovinizem, za negativni lokalni patriotizem, ker bi bila to ovira in škoda ne samo za tisto federalno enoto, temveč tudi za vso Jugoslavijo.

Tito

na demokratičnih federativnih osnovah kot državna skupnost enakopravnih narodov.

Takoj po sprejetju deklaracije je sprejel Avnoj še te sklepe: o vrhovnem

zakonodajnem in izvršnem narodnem predstavniškem telesu in NKOJ kot začasnih organih vrhovne narodne oblasti v Jugoslaviji v času narodnoosvobodilne vojne, o odvzetju pravic zakonite oblasti Jugoslavije tako imenovani jugoslovanski vladi v tujini in o prepovedi vrnitve v državo kralju Petru 2 Karadjordjevi-

britvi sklepov, odločitev in izjav IO AVNOJ in VS NOV in POJ.

Prav tako so delegati v Jajcu sprejeli odločitve predsedstva AVNOJ: o podelitvi naziva maršala tovarišu Titu, o imenovanju NKOJ. Potrdili so sklepe slovenskega NOO o priključitvi Slovenskega primorja in vseh anek-

ške ter hrvaških jadranskih otokov svobodni Hrvaški v federativni Jugoslaviji, o sestavitvi državne komisije za ugotavljanje zločinov okupatorja in njegovih pomočnikov.

Še istega leta v decembru so sklepe iz Jajca

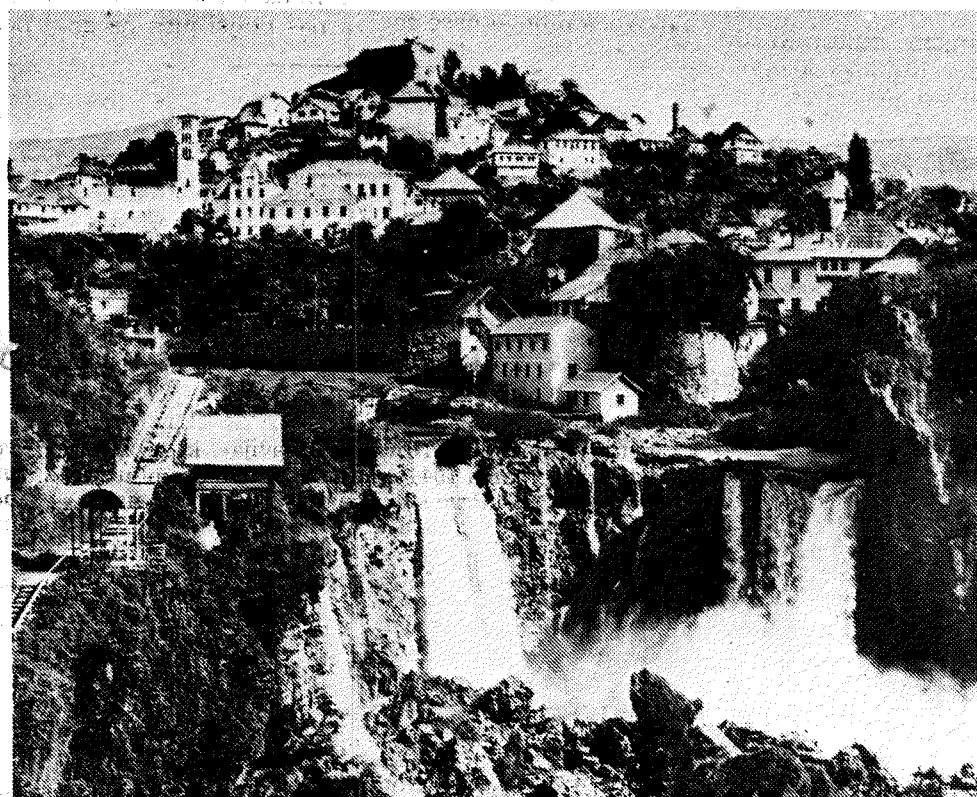
nevarne in dolge. Toda zdaj vedo vsi, ki so bili tiste dni v Jajcu, da so bili navzoči pri ustanovitvi nove države. Slovesnost ostaja na njihovih obrazih. Ljudje to čutijo. Sprašujejo nenehno. Nikoli jim ni dovolj pripovedi o Titu, o poteku zasedanja, o tem, kaj so rekli delegati.

Vojna se vleče. Občutek skupnosti daje občutek zavetja, legalnosti; zdaj je jasno, da vse skupaj ni bila le gverilska bitka.

Štirideset let je naokoli. Veliko za generacijo, ki je ogradila ta vrt in ga obdelovala, varovala pred povodnimi in pripekami, pa malo v razvojni poti družbe, ki smo si jo izbrali.

Bila so leta, ko so otroci pred devetindvajsetim novembrom po šolah risali jugoslovanske grbe v zvezke, ko so proslave z bolj ali manj uspešnimi kulturnimi nastopi trajale ure dolgo. Bila so leta papirnatih zastavic in transparentov. Nekoliko smo jih že prerastli. Toda bistvo stvari nam mora še naprej sedeti v zavesti.

Preveč nevaren je postal svet, da bi se lahko poigravali s svobodo.

ču, o gradnji Jugoslavije na federalnem načelu, o priznanju in pohvali NOV, o uvedbi naziva maršala Jugoslavije v NOV Jugoslavije, o odo-

tiranih delov Slovenije svobodni Sloveniji v federativni Jugoslaviji in sklepe ZAVNOH o priključitvi Istre, Reke, Zadra in nekaterih delov Hrva-

priznali zahodni zavezniki, januarja 1944 pa jih je priznala tudi vlada Sovjetske zveze.

Poti nazaj iz Jajca so

Zgodovinski sklepi drugega zasedanja AVNOJ v Jajcu

Ob štirideseti obletnici rojstva nove Jugoslavije

Na drugem zasedanju AVNOJ so bili položeni čvrsti temelji nove demokratične in federativne Jugoslavije v brezkompromisnem narodnoosvobodilnem boju proti okupatorjem in njihovim pomagačem vseh vrst in barv.

Na zboru odposlancev slovenskega naroda od 1. do 3. oktobra 1943 v Kočevju so izvolili 42-člansko delegacijo za AVNOJ, ki je po prvem zasedanju 26. in 27. novembra 1942 v Bihaću imel le deset predstavnikov iz Slovenije.

Vodstvo osvobodilnega gibanja v Sloveniji je poziv, naj delegacija pride na drugo zasedanje AVNOJ, dobilo med veliko nemško ofenzivo sredi oktobra 1943. Del delegatov, zlasti člani vrhovnega plenuma OF, je bil v Kočevskem Rogu, drugi del v vojaških enotah ali v okrožjih na terenu, kjer je besnela huda nemška ofenziva, tretji del pa na Primorskem, Štajerskem, Gorenjskem in Koroškem. Zato je na drugo zasedanje

AVNOJ lahko odšel le del izvoljenih delegatov.

Na pot je 10. novembra 1943 odšlo osemnajst delegatov, vendar sta dva že drugi dan morala zaradi bolezni, oziroma ran ostati v Beli krajini. Tako je pot nadaljevalo le šestnajst delegatov. Pot jih je vodila najprej do Otočca na Hrvaškem, kjer se jim je pridružila hrvaška delegacija, nato pa do Livnega in nazadnje do Jajca v Bosni, kjer se je seznanila s Titom in člani Vrhovnega štaba NOV in PO Jugoslavije.

V slovenski delegaciji je bil tudi znani slikar Božidar Jakac, ki je tovoril ogromen nahrbtnik, poln slikarskih potrebščin. Ko se je Jakac s svojim nahrbtnikom komaj prerinil skozi vrata sobe, v kateri je bil Tito, je le-ta, potem ko je zagledal Jakca in njegov nahrbtnik, veselo dejal: »Sad znam zašto su Slovenci tovariši - jer toware!«

Naj ob tej priložnosti omenimo še Jak-

čevo delo na zgodovinskem zasedanju. Neutrudni Božidar Jakac je 29. in 30. novembra v Jajcu napolnil obsežno skicirko z govorniki, člani delovnega predsedstva, delegati in ujel celo trenutek, ko je bil vrhovni komandant NOV in POJ Tito predlagan za maršala. Tudi tu ni pozabil na svojega konjička; na njegovo pobudo so ohranjeni dragoceni podpisi udeležencev tega zgodovinskega zasedanja. Med 28. novembrom in 1. decembrom 1943 je portretiral Tita. Poleg petih skic je nastal znani portret v rdeči kred.

To je edini ohranjeni portret maršala Tita iz NOB, kajti portret hrvaškega kiparja Antuna Augustinčiča, ki ga je zmodeliral v Jajcu še pred zasedanjem, se je izgubil med šesto ofenzivo. Uro pred pogrebom Iva-Lola Ribarja je portretiral očeta dr. Ivana Ribarja, predsednika AVNOJ, kar si je le-ta sam zaželel v najtežjih trenutkih življenja, saj je v kratkem izgubil oba sinova. Pred Ivom je namreč padel tudi Jurica, nadarjeni akademski slikar.

Na drugem zasedanju AVNOJ v noči od 29. na 30. november je bilo navzočih 157 izvoljenih delegatov, ki so z odobravanjem sprejeli poročilo vrhovnega poveljnika NOV in PO Jugoslavije Josipa

Broza - Tita, ki je med drugim dejal: »Eden najlepših uspehov naše vstaje, uspeh velikega zgodovinskega pomena, je osvoboditev Istre in Slovenskega primorja po kapitulaciji Italije. Dvajsetletno suženjstvo slovenskega in hrvaškega ljudstva kljub vsem naporom fašistov ni moglo odvzeti naši zaslužnjem bratom njihovih nacionalnih posebnosti in oslabiti njihovih prizadevanj za zedinjenje z brati in ostalimi narodi Jugoslavije.« Tito je v svojem poročilu opisal razvoj narodnoosvobodilnega boja narodov Jugoslavije glede na mednarodne dogodke.

Nato je v razpravi govorilo več delegatov, sorazmerno največ iz Slovenije, in sicer Boris Kidrič, Jaka Avšič, Franjo Lubej, dr. Metod Mikuz, Josip Jeras, Edvard Kocbek in Josip Vidmar. Prikazali so pomen narodnoosvobodilnega boja in Osvobodilne fronte za obstanek in napredek slovenskega naroda ter poudarili, da »ves slovenski narod zahteva svojo svobodno domovino, življenje v skupnosti s Srbi, Hrvati, Bosanci, Make-

Zoran Polič, udeleženelec Avnoja, premišlja ob avnojskem prazniku o sedanosti

»Mnogi danes govorijo, da je treba uresničiti avnojska načela. Pri tem pa namigujejo na centralizem. Neprestano le govorimo o avnojski Jugoslaviji, pa je dosledno ne uresničujemo. Zame je temeljno, za kar smo se takrat soglasno odločili, to, da nam je živeti skupaj, v okviru te združenosti pa svobodno razvijati individualnosti vsakega našega naroda. Obračunali smo v bistvu s starojugoslovanskim političnim sistemom.

Seveda pa Avnoj ne pomeni izgube identitete posameznega naroda; pa če govorimo o vzgoji in izobraževanju ali drugih stvareh, ki se vežejo na to identiteto. Tito ni zamenjal tako pogosto poudarjal bratstvo in enotnost. To ni stvar, ki bi jo bilo mogoče administrativno urejati!

Zame je izrednega pomena, da iščemo osnovne skupne elemente v materialnem razvoju. In tu odločno zavračam vsakršno zapiranje vase na gospodarskem področju. Kdor si prizadeva za tako zapiranje, deluje proti Jugoslaviji, je v bistvu proti njej. Seveda pa to spet ne pomeni, da zdaj prav nobena naša delovna organizacija ne bi smela samostojno nastopati na svetovnem tržišču. Tega pa zopet ne bo mogla početi uspešno, če ne bo imela zaslombe v prvi vrsti v jugoslovanskem tržišču.

Drugače je na področju kulture. Menim, da boljšega medsebojnega poznavanja ne bomo dosegli tako, da se odpovemo delu učenja o svojem kulturnem razvoju, zgodovini, jeziku... pogledati in določiti moramo vsak zase, v kolikšni meri naj bo navzoča kultura narodov in narodnosti Jugoslavije poleg lastne kulture.

Danes se včasih zdi, da »uvoženo« kultura iz sve-

ta veliko bolj cenimo kot karkoli, kar nastane doma.

In spet k izvirom Avnoja: »Za Slovence je pomenil že kočevski zbor »mali Avnoj«. Že tam smo govorili o izpolnitvi ene temeljnih točk OF, s katero smo si postavili za nalogo spremembo značaja slovenskega človeka. Jasno pa je, da tega politična dejavnost sama ne more storiti. To lahko uspešno nastaja skozi kulturo, z delovanjem kulturnih delavcev. Kolikšen je njihov dejanski delež pri tem danes, ne vem...«

Avnoj in OF

»Govoriti o Avnoju in Jajcu, pa ne omenjati Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ne bi bilo prav. V tem vidim rdečo nit, ki pelje do današnje socialistične zveze. Prav nanjo sem mislil, ko sem v nedavnem intervjuju v mariborskem Večeru govoril o nekakšnem »centru«, ki bi moral hitro, strokovno in argumentirano odgovarjati na izzive ter odklonile izbruhe proti naši skupno dogovorjeni politiki. SZDL ima vse potrebne sestavne dele in široke možnosti, da lahko takšne »izzive« prestreže in nanje ustrezno odgovarja. Seveda so politiki pri tem poklicani, da dane možnosti tudi uporabijo.«

»Seveda so stvari, ki jih ljudje politiki zamerijo. Še imamo vrsto nekoristnih ustanov, birokratizacija samoupravnih interesnih skupnosti je v marsičem izgubila osnovno podobo Kardeljeve vizije njihove funkcije... Brez dvoma ljudi jezi, če imajo delavci v nekem sisu višje nagrade kot tisti v proizvodnji...

V začetnem žagonu rasti nove Jugoslavije smo potrebovali administrativni aparat, prepozno pa smo spoznali, da se je bohotenje administrativnega aparata razpaslo prek vseh razumnih meja. Prehitra rast standarda s spojojanjem denarja, ki se je prelival v veliki meri v neproizvodne namene, povzroča mnoge naše se-

danje težave. In če temu dodamo našo kronično jugoslovansko nedisciplinirano, nespoštovanje dogovorov in predpisov, je v nekaj besedah zaokroženo bistvo naših današnjih problemov.

Imamo kupe dobrih zakonov pa gore neplačanih računov, prekoračenih rokov... Notranja zadolženost nam je še hujša coka kot zunanja... Velike težave v gospodarstvu pa odsevajo tudi na idejnem področju. Toda eno je gotovo. Ne moremo dovoliti spreminjanja osnovnih avnojskih načel, ni časa za kakršnokoli razmišljanje o spreminjanju ustave. (Zato pa lahko v marsičem koristno dopolnimo sistemske zakone). Predvsem pa je osnovna bitka za naš boljši jutri na go-

Utrinek iz spomina dr. Jože Vilfana

»Tukaj je Jugoslavija«

Nisem bil neposredni udeleženelec drugega zasedanja Avnoj. Bil pa sem na Primorskem tisti čas, ko je prišla vest o avnojskih sklepih. Novica se je naglo razširila in je pomenila velikansko vzpodbudo za naš boj in naše delo.

Mi smo prehiteli mirovna pogajanja in pogodbo in smo se z vsem bistvom že počutili Jugoslovane. Zahlevali po združitvi z Jugoslavijo je bila v Primorcih globoka. Vsa pomoč, ki sta jo Slovenija in Jugoslavija dajali primorski v boju, je bila sprejemana s srečnim razburjenjem. Kako smo se razveselili trinštiridesetega Titovih oficirjev! Avnojska potrditev kočevskih sklepov je bila kulminacija jugoslovanstva na Primorskem. Bil je čudovit občutek potrditve, priznanja našemu boju.

...S terena sem se vrnil na sedež Narodnoosvobodilnega sveta za Primorsko Slovenijo, ki je bil pri Oblakovem vrhu. Bilo je v hiši pri Skokovih. Kot že tolikokrat poprej sem odprl radijski sprejemnik in naravnal kazalo na valovno dolžino »Glas svobodne Jugoslavije«. Tako sem izvedel iz poročila o avnojskih sklepih.

Navdušenje je bilo veliko in iz njega se je takrat porodilo znano geslo »Tukaj je Jugoslavija«.

spodarskem področju, nje po tržnih zakonitostih, vendar kljub temu likanske napore za odlikanje, da se bomo držali stranjevanje strukturnih svojih osnovnih dolgotrajnih usmeritev.

Josip Broz Tito

Pomen sklepov Avnoja za nadaljnji razvoj našega boja in gradnjo federativne državne skupnosti

(Ta članek tovariša Tita je bil prvič objavljen v petnajstodnevniku »Nova Jugoslavija«, ki je začel izhajati 1. marca 1944 na osvobojenem ozemlju zahodne Bosne. Prve številke tega lista so bile natisnjene v cirilici v bosanski tiskarni, na Hrvaškem in v Sloveniji pa so bile tiskane hrvaške in slovenske izdaje.)

»Med največje uspehe, ki so ji dosegli narodi Jugoslavije med narodnoosvobodilnim bojem, sodijo brez dvoma sklepi drugega zasedanja antifašističnega zbora narodne osvoboditve Jugoslavije. Pomenijo popolni preobrat v procesu tega narodnoosvobodilnega boja. Postavljeni so prvi temelji za graditev nove, srečnejše Jugoslavije, s pravičnejšo ureditvijo, ki zagotavlja našim namučnim narodom boljšo in srečnejšo prihodnost: z ureditvijo, ki sloni na nacionalni enakopravnosti, bratski slogi in socialni pravičnosti. Ti sklepi so izraz prizadevanj vseh naših narodov in jih zato s takšnim navdušenjem pozdravlja ogromna večina vseh narodov Jugoslavije.

Odmev teh sklepov je v vsej državi in tujini velikanski. V državi sami so ti sklepi; prvič - le utrdili globoko vero tistih, ki se bojujejo v tem neenakem boju za svojo svobodo in enakopravnost, da nadčloveški napor in žrtve, ki so padle v tem boju, niso bile zaman.

Drugič - vsem tistim, ki jim je bil jutrišnji dan negotov, pa so se bali preteklosti, je dana jasna perspektiva in določen cilj, ki mu morajo prispevati brez oklevanja svoj delež v tem hudem boju.

Tretjič - Vsem omahljivcem in špekulantom, ki so stali ob strani in čakali ugoden trenutek, da vidijo, katera stran bo pretehtala, so ti sklepi odvzeli nadaljnjo možnost izgovarjanja, češ, da »še ni čas«. Prisiljeni so opredeliti se; ali - ali, z narodom ali proti njemu.

Četrtič - ti zgodovinski sklepi so najmočnejše orožje tako proti okupatorju kakor tudi proti vsakovrstnim izdajalcem in reakcionarjem, ki so doslej razmetavali z obrekovanjem o narodnoosvobodilnem gibanju in ga imenovali čisto komunističnega...«

donci in Črnogorci; novo in boljše, federativno Jugoslavijo, v kateri bodo vsem narodom zagotovljeni enakopravnost in samobitnost, vse demokratične pravice in svobode za neoviran razvoj in vsehstranski napredek.

Po razpravi, v kateri so vsi govorniki pozdravili Titovo poročilo, so sprejeli deklaracijo drugega zasedanja AVNOJ. Bila je sestavljena tako, da so lahko k vsaki bistveni točki sprejeli še sklep ali odlok z nadrobnejšimi določili. Deklaracija je imela daljši uvod, njeni sklepi pa so se glasili:

★ da se AVNOJ konstituirajo v vrhovni zakonodajni in izvršni predstavniški organ Jugoslavije, ki bo vrhovni predstavnik suverenosti narodov in države Jugoslavije, in da se ustanovi Nacionalni komite osvoboditve Jugoslavije kot organ z vsemi lastnostmi narodne vlade, prek katere bo AVNOJ izvajal svojo izvršilno funkcijo:

★ da se izdajalski jugoslovanski begunski vladi odvzamejo vse pravice zakonite vlade, predvsem pa pravice, da predstavlja narode Jugoslavije kjerkoli in pred komerkoli...

★ da se pregledajo vse mednarodne po-

godbe in obveznosti, ki so jih v imenu Jugoslavije sklenile begunske vlade, da bi jih razveljavili ali ponovno sklenili oziroma določili in da se ne priznajo mednarodne pogodbe, ki bi jih morebiti v prihodnosti sklenila v inozemstvu tako imenovana begunska vlada;

★ da se Jugoslavija zgradi na demokratičnem federativnem načelu kot državna skupnost enakopravnih narodov;

★ da se ti sklepi oblikujejo kot posebni odloki AVNOJ.

Na osnovi deklaracije je AVNOJ sprejel več izvedbenih odlokov. Po sprejemu »odloka o priznanju in zahvali narodnoosvobodilni vojski« so delegati z velikim navdušenjem sprejeli »odlok o uvedbi naziva maršal v NOV Jugoslavije.« Predlog, naj bi ta naziv dodelili vrhovnemu poveljniku Josipu Brozu-Titu, je v imenu slovenske delegacije dal Josip Vidmar, predsednik OF. Ko so sprejeli še »odlok o potrditvi odlokov, odredb in izjav Vrhovnega štaba NOV in POJ«, ki sta jih izdala med prvim in drugim zasedanjem AVNOJ, so izvolili predsedstvo AVNOJ, v katero je prišlo tudi deset Slovencev.

Na seji predsedstva AVNOJ, ki je bila v odmoru med zasedanjem, so še enkrat sprejeli odlok o imenovanju Josipa Bro-

za-Tita za maršala Jugoslavije, izvolili NKOJ, katerega predsednik je postal Tito (med 17 člani so bili tudi Slovenci Edvard Kardelj - podpredsednik in član Edvard Kocbek, Dušan Serbec in dr. Anton Križišnik. Potrdili so še odloka vrhovnega plenuma OF z dne 16. septembra 1943 in predsedstva ZAVNOH z dne 20. septembra 1943, da se tisti deli slovenskega in hrvaškega ozemlja, ki so bili že prej pod Italijo, priključijo k Sloveniji in Hrvaški. Na koncu je predsedstvo sprejelo še odlok o ustanovitvi državne komisije za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev.

Te štiri odloke so nato prebrali med nadaljevanjem zasedanja AVNOJ. Delegati so jih z velikim navdušenjem potrdili in s tem v zgodnjih jutranjih urah 30. novembra 1943 končali zgodovinsko drugo zasedanje AVNOJ.

Slovenska delegacija se je vrnila na Suho v Beliki krajini 16. decembra 1943, potem ko je v 40 dneh prehodila nad tisoč kilometrov.

Kot drugje po Sloveniji, so tudi v Slovenskem primorju priredili na stotine shodov, sestankov, mitingov in množičnih zborovanj, na katerih so množice seznanjali s sklepi drugega zasedanja AV-

NOJ. Vsi brez izjeme so navdušeno sprejemali zgodovinske sklepe, zlasti še tiste, ga o priključitvi Slovenskega primorja k združenji Sloveniji in Jugoslaviji.

Partizanski dnevnik, glasilo Osvobodilne fronte za Primorsko in Gorenjsko in edini tiskani partizanski dnevnik v zaslužnji Evropi, je 16. septembra 1944 na prvi strani objavil uvodnik »Da bo svobodna vsaka peč naše zemlje«, v katerem pisatelj France Bevk med drugim pravi: »Lani, dne 16. septembra, je Plenum Osvobodilne fronte slovenskega naroda izdal odlok, s katerim je bilo Slovensko primorje za vedno priključeno k združenji Sloveniji. To je bilo v nepozabnih dneh po zlomu Italije, ko so v naših vaseh po dolgih letih zopet vihrale slovenske zastave. Novica o priključitvi je prevpila grmenje topov in radostno odjeknila v naših srcih. Še popolnejše je bilo naše veselje, ko je bil odlok o priključitvi potrjen na 2. zasedanju AVNOJ. S tem je dobil svojo zakonito veljavo. Primorska Slovenija je postala del nove federativne, demokratične Jugoslavije. Našo svobodo in nedotakljivost naših meja nam jamčijo vsi narodi Jugoslavije. Izpolnjen je bil naš daljnji sen, uresničeni cilji, za katere so se borili naši najboljši sinovi!«

Jože Oblak

Na avnojski poti

Eden najvidnejših Titovih soustvarjalcev nove Jugoslavije Edvard Kardelj je v svojem delu Pot nove Jugoslavije takole označil pomen sklepov drugega zasedanja AVNOJ: »Postavljeni so temelji za trdno in močno Jugoslavijo, ki jo podpirajo simpatije milijonov in milijonov ljudskih množic vsega sveta.«

Razumljivo je, tako je v tistem času, ko se je vojna proti okupatorju prevesila v četrto leto, zapisal Edvard Kardelj, da »veličastni oboroženi odpor narodov Jugoslavije ni mogel biti po svojem političnem učinku in vplivu omejen samo na jugoslovanski okvir. Jugoslavija je postala zgled in vzpodbuda za ostale narode jugovzhodne Evrope; oboroženi odpor naših narodov je postal **dolgočasen primer poti malih narodov** (podčrtal E. K.) sploh v njihovem boju za obstanek in svobodo – ko je prvo in drugo ogrožal fašistični imperializem. Prav zaradi tega je mednarodni pomen našega boja tako velik.«

Pred desetimi leti je predsednik Tito na proslavi 30. obletnice drugega zasedanja AVNOJ v Jajcu dejal, da so »sklepi tega zasedanja pomenili zmago socialistične revolucije nad silami starega preživelega reda in da je ta zmaga bila izbojevana v specifičnih pogojih narodnoosvobodilne vojne proti številčno in tehnično močnejšim fašističnim osvajalcem in domačim kvilingom.«

Se eno misel bi kazalo poudariti iz Kardeljeve ocene pomena drugega zasedanja AVNOJ, da bi spoznali vso globino in nepremakljivost

temeljev avnojske poti nove Jugoslavije: »Narodi Jugoslavije – tudi slovenski narod – na čelu s komunisti in revolucionarnimi socialističnimi silami se za časa druge svetovne vojne in po njej niso po naključju opredelili za Jugoslavijo, za socialistično skupnost jugoslovanskih narodov in narodnosti. Za to skupnost so se odločili prostovoljno, na podlagi pravice do samoodločbe, vključno s pravico do odcepitve in združitve, in sicer takrat, ko so imeli orožje v rokah in polno pravico odločanja.«

Taka, tako zgrajena Jugoslavija je po zmagi nad fašizmom vstopila v mednarodno življenje. Kakor je bila naznanjena vsa nova, drugačna, spremenjena, samosvoja, neodvisna, taka je bila že od prvega hipa tudi v mednarodnem življenju. Jugoslavija je že s svojo udeležbo v boju proti fašizmu kot enakopraven član protihitlerjevske koalicije v resnici že začela uresničevati vsa tista poveljna načela, ki so v povojnem času postala vodilo celotne dejavnosti neuvrščenih držav. Izbojevala si je lastno neodvisnost, pravico do izbire lastne poti notranjega razvoja, kar vse je jugoslovansko ljudstvo tudi že uresničilo med drugo sve-

točno vojno. O tem najbolj zgovorno pričajo zgodovinski sklepi drugega zasedanja Protifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije. Jugoslavija si je z bojem proti fašizmu izbojevala pravico, da kot enakopraven član mednarodne skupnosti sodeluje o povojnem urejanju mednarodnih odnosov. Bila je soustanoviteljica Združenih narodov, ki so v svojo ustanovno listino zapisali vsa dotedaj izbojevana načela in demokratična načela o urejanju mednarodnih vprašanj in o odnosih med državami.

Dosledna v svojem zavzetju za enakopravne mednarodne odnose, ki so cilj boja neuvrščenih držav, se je Jugoslavija že med vojno in v vsem obdobju po njej odločno upirala vsakemu poskusu vmešavanja v njene notranje zadeve in vsiljevanju tuje volje. Boj Jugoslavije za neodvisnost, enakopravnost, samostojno smer notranjega razvoja in za neodvisno, neuvrščeno zunanjo politiko, ki je potekal sredi najhujše hladne vojne in merjenja vojaške moči blokov ter poskusov grobega vmešavanja v notranje zadeve drugih držav, ni mogel ostati neopazen v svetovni javnosti. Prav tako ni mogla ostati skrita tudi jasna protiblokovska urmeritev Jugoslavije in njeno zavzemanje za demokratične odnose med narodi in državami. To tem bolj, ker so na svetovno prizorišče vse bolj množično stopale nove sile, ki so bile prežete z enakimi hotenji in so si zastavljale podobne cilje: ostati zunaj blokovske delitve sveta in storiti vse za zaščito lastne neodvisnosti

in enakopravnega mesta v svetu.

Jugoslavija je tako vnovič postala zgled – podobno kot med narodnoosvobodilnim bojem – kako lahko tudi neka majhna država vzdrži vse pritiske in grožnje, če je odločena in pripravljena z vsemi sredstvi braniti in varovati svojo neodvisnost in svobodo svoje, izvirne poti notranjega družbenega razvoja. To pa je večalo in krepilo mednarodni ugled Jugoslavije zlasti med tistimi narodi, ki so se znašli v podobnem položaju in prizadevanjih, zlasti med narodi Azije in Afrike. Iz povezovanja z narodi številnih na novo osvojenih dežel, ki so se iztrgale iz spon kolonializma, je nastalo gibanje, ki je stopilo v začetku šestdesetih let v mednarodno življenje kot nova politična in moralna sila – gibanje neuvrščenosti.

»Neuvrščena zunanja politika socialistične Jugoslavije,« je dejal Tito v govoru na desetem kongresu Zveze komunistov, »je kot trajna politična usmeritev izraz naše revolucije, samostojnega razvoja na temeljih socialističnega samoupravljanja, federativne ureditve, popolne enakopravnosti in bratstva ter enotnosti naših narodov in narodnosti in neodvisnega mednarodnega položaja Jugoslavije. Hkrati je tudi dejavnik notranje enotnosti vseh naših narodov in narodnosti. Kontinuiteta načela o neuvrščenosti zunanje politike usmeritvi Zveze komunistov Jugoslavije je izraz razrednega bistva in doslednosti naše socialistične revolucije.«

Take ocene in ugotovitve o načelih celotne notranje in

zunanje politike Jugoslavije, ki imajo svoja izvirna izhodišča v sklepih drugega zasedanja AVNOJ, same po sebi izražajo spoznanje, da za Jugoslavijo in njene narode in narodnosti, za njeno svobodo in neodvisnost, ni druge poti, kot je tista, ki so jo začrtali sklepi AVNOJ, se pravi, avnojske poti.

To še posebej velja danes, ko jugoslovanska družba preživlja težko in zapleteno krizo, ki nima zgolj gospodarskih, pač pa tudi političnih in moralnih prvine. Današnja naša stvarnost kaže podobno, ki je nanjo opozarjal predsednik Tito točno pred sedmimi leti v govoru v skupščini Jugoslavije, 27. novembra 1976: »Toda še naprej se srečujemo z resnimi in dolgoročnimi problemi gospodarske narave, z nujnostjo hitreje rasti produktivnosti, boljše organiziranosti, popolnejšega in učinkovitejšega izkoriščanja zmogljivosti, večje rentabilnosti investicij in bolj intenzivnega gospodarjenja sploh ...

Ko gre za tekoče gospodarske dejavnosti, je nujno, da se vse oblike porabe, posebno pa splošna in skupna poraba spravijo v neposredno odvisnost od proizvodnje in produktivnosti dela ... Prav tako se moramo upreti poskusom, da se brez ekonomske in družbene upravičenosti dvigajo cene ter v ta namen izvajajo politični pritiski. Vse to spodbuja inflacijo, ki nam je že tako napravila dosti škode ...

Tudi tokrat želim poudariti, da ne smemo slabiti reproduktivne sposobnosti gospodarstva.«

Prav tako aktualne in našim časom primerne so besede, ki jih je izrekel Tito leta 1975 v Prištini, ko so ga razglasili za častnega doktorja tamkajšnje univerze: »Jugoslavija je skupnost večjega števila narodov in narodnosti. Nastala je kot rezultat vrste zgodovinskih okoliščin in stoletne želje za skupnim življenjem, poročene v razmerah stalne nevarnosti za svoj obstoj. Toda to samo po sebi ne zagotavlja tudi trdnosti take večnarodne skupnosti. Razvoj nove Jugoslavije prepričljivo dokazuje, da sta se njena ustaljenost in kohezija krepili z vsakim korakom uresničevanja interesov delavskega razreda in poglabljanjem odnosov enakopravnosti narodov in narodnosti. Pri tem nimam v mislih samo stabilnosti naše skupnosti kot države, pač pa tudi stalni družbeni in materialni vzpon Jugoslavije v celoti in vsakega njenega dela.«

Pa še opozorila Edvarda Kardelja iz njegove razprave Aktualna vprašanja nadaljnega razvoja našega političnega sistema: »Če se bomo kot zveza komunistov vztrajno bojevali na čelu vseh naprednih socialističnih sil v naši družbi proti vsem protisamoupravnim namenom, tako etatističnim in tehnokratsko-monopolističnim kakor tudi zasebnolastnim, bomo pobijali tudi etatizem, in sicer tako v republikah kakor v federaciji. Če pa se ne bomo bojevali proti tendencam na področju družbenoekonomskih odnosov, bomo imeli etatizem v republikah in v federaciji.«

Drago Košmrlj

Več občin za večje odločanje delovnih ljudi

Vsa velika mesta pri nas, ki v določenih obdobjih niso bila razdeljena na ožje skupnosti, na občine, so kmalu občutila, da je reševanje številnih problemov postalo veliko bolj zapleteno. Od tod najbrž izvira tudi val, ko so se nekatera jugoslovanska mesta preoblikovala, tako Maribor, Novi Sad itd.; ali pa premišljajo o oblikovanju večjega števila občin (Reka, Split, Osijek, Priština, Niš itd.).

Pri nas prevladuje mnenje, da velike občine niso primerne za zadovoljivo uresničevanje dogovorjenih ciljev. Velike občine pravzaprav ugodno vplivajo na razvoj birokratsko-tehnokratskih prizadevanj, ker mora v večjih sistemih zmeraj nekdo nekaj usklajevati. V sedanji praksi je to najpogostejše kdo, ki je zunaj neposrednih nosilcev odločanja, zunaj združenega dela.

Naše občine so največje v Evropi

Po podatkih so jugoslovanske občine največje v Evropi. Od 23 evropskih držav imajo naše občine povprečno največ prebivalcev. Povprečna jugoslovanska občina ima namreč 40 tisoč prebivalcev, medtem ko imajo vse ostale, razen Portugalske z 32 tisoč in Nizozemske s 13 tisoč, pod deset tisoč prebivalcev. Povprečna občina v naši državi meri 500 kvadratnih kilometrov, medtem ko v petnajstih evropskih državah pod 54 kvadratnih kilometrov, v Bolgariji 125, Portugalski 304, Norveški 408, Sovjetski zvezi 433, Švedski 434. Le Finska ima v povprečju večje območje: 615 kvadratnih kilometrov, vendar imajo povprečno 8500 prebivalcev.

Če primerjamo občine po številu prebivalcev med posameznimi republikami, lahko ugotovimo, da imajo največje občine v Makedoniji, kjer živi povprečno 54 tisoč prebivalcev, sledijo ji Srbija (47.000), Hrvatska (42.000), Bosna in Hercegovina (35.000), Slovenija (28.000) in Črna gora (26.000). Največjo skupino jugoslovanskih občin sestavljajo tiste, ki merijo okrog 300 kvadratnih kilometrov in imajo deset do trideset tisoč prebivalcev.

Zato so še toliko bolj v ospredju različne negativnosti v velikih občinah, ki se zrcalijo zlasti v razvoju občinskih središč, in sicer v vsakem pogledu – v urbanem, stano-

vanjskem, prometnem, infrastrukturnem, kadrovskem itd. To se najbolj kaže v nerazvitih jugoslovanskih občinah, kjer marsikje sploh ni izrazitega središča. Vse to vpliva na osiromašenje drugih bivših občinskih in okrajnih središč, ki so v razvoju zelo zaostali, hkrati pa se neusmiljeno večajo razlike ko gre za vprašanje razmaha standarda v občini kot celoti. Vse to negativno vpliva na motiviranost delovnih ljudi v takšnih stvarno zapostavljenih središčih, da bi se bolj angažirali za nageljši razvoj svojega okolja.

Krajani zahtevali odcepitve

Zaradi zaostajanja v razvoju posameznih območij velikih mest ali občin se lahko tudi družbenopolitične razmere zelo zaostrijo. Znana sta, denimo, primera iz Splita, enovite občine, ki ima kakih 230 tisoč prebivalcev. Vodstveni delavci družbenopolitičnih organizacij krajevne skupnosti Solin, območja splitske občine, ki ima kakih 18 tisoč prebivalcev, kjer v glavnem stanujejo delavci, so ponudili kolektivni odstop zaradi skokovitega zaostajanja v rasti družbenega standarda na njihovem območju velike občine.

Naši narodi morajo večno ostati zedinjeni. Bratstvo in enotnost ne ostajata pri nas v različnih geslih, temveč se kažeta v vsakdanjem življenju. Razodevata se tudi na progi, kjer delajo otroci vseh naših narodov. Kažeta se na slehernem koraku in v vsaki federalni enoti, in to je za nas najpomembnejše. Varujte bratstvo in enotnost! Tito

Podoben primer izhaja iz vseh sedmih Kaštelov v Splitu: zahtevali so odcepitev od velike občine in ustanovitev svoje občine. Glavni razlog te zahteve je bil v nazadovanju: v komunalni infrastrukturi niso dobili ničesar, pravzaprav so bili celo oškodovani, ker so izgubili še tisto, kar so imeli: na njihov vodovod so priključili celotno industrijo. Prav tako so imeli nekaj telefonskih števil, ki so jih prepustili tamkaj sezidanim tovarnam, kajti v Kaštel-Sućurcu so veliki industrijski objekti kot Jadranska železnica, cementarna Partizan, Jugovil in

druga. Območje, za katerega so želeli svojo občino, nima kanalizacije, pošte, ceste so slabe, zrak in morje sta onesnažena nad dovoljeno mejo, tako da o razvoju turizma ne more biti govora. Število prebivalcev se zato zmanjšuje, in jih je manj, kot jih je bilo pred desetimi leti. Ideja o oblikovanju občine ni bila nova, kajti svojo občino so imeli v letih 1958–62, in takrat jim je bilo bolje, so povedali.

Za oblast in odločanje delovnih ljudi

Vse do leta 1968 se je v naši državi občutila želja po zmanjševanju števila občin, kar je bila posledica ekonomističnega pogleda pri njihovem oblikovanju. Do tega obdobja so si namreč prizadevali za ustvarjanje zaočrojenih celot, ki naj bi bile sposobne, da kar najbolj samostojno zadovoljujejo svoje potrebe. Pri tem pa so zelo zanemarili vlogo delovnih ljudi pri uresničevanju samoupravljanja in oblasti v občini, ker jih je oblikovanje prostorsko velikih občin pravzaprav oddaljilo od neposrednega odločanja. To napako, če lahko tako rečemo, so najprej popravila republiška središča, kjer so ugotovili, da sta se oblast in odločanje v praksi oddaljila od delovnih ljudi, zato so ustanovila več občin.

vse to tam, kjer živi, ne čuti odgovornega. V teh lokalnih skupnostih, je dejal, bi morali ljudi postaviti v položaj, da se mora vsak bojevati za svoje koristi in da mora vlagati sredstva, ne pa da mora organ oblasti skrbeti in vlagati sredstva zanj. Ljudje se zelo radi otresajo takšne odgovornosti, ko pa nimajo več možnosti vplivanja in odločanja, razsajajo in kritizirajo na vse strani, je takrat sodil Edvard Kardelj.

Izkušnje Maribora in Novega Sada

Maribor in Novi Sad sta prerasla organizacijsko podoben ene občine v skoraj vseh pogledih. To velja tudi za nekatera druga večja jugoslovanska mesta, kjer imajo podobne probleme. Ob številnih različnih potrebah je bilo usklajevanje težavno, zato so to dolžnost pogostokrat opravljali kar organi oblasti. Vse pogostejše so se pojavljala prizadevanja, da naj ob različnih protislovjih sodijo različna telesa in organizacije, hkrati pa je krnela pobuda ljudi. Maribor je zato ustanovil šest, Novi Sad pa sedem občin. Izkušnje govore, da pomembnejša vprašanja zdaj prihajajo na dnevne rede veliko prej kot v preteklosti. Problemi krajevnih skupnosti in delovnih organizacij veliko hitreje prihajajo v občinske skupščine, občine pa svojo pozornost usmerjajo h gospodarstvu in drugim zadevam v občini, ki so v preteklosti imele kaj malo možnosti, da bi se z njimi ukvarjalo celotno mesto.

V drugih mestih, kjer so zelo zavzeto premišljali o preoblikovanju velikih občin v več manjših, so zdaj nekoliko zastali. Njihovi pomisleki so v določeni meri razumljivi: najbrž preoblikovanje občin v tem zelo težavnem gospodarskem trenutku ne more biti na prvem mestu, ampak morajo pozornost usmerjati vsaj za zdaj k pomembnejšim in vitalnejšim vprašanjem. Najbrž pa so se ustrašili tudi stroškov in drugih izdatkov, ki jih zahteva takšno preoblikovanje. V Mariboru in Novem Sadu se je namreč število administrativnih delavcev kljub vsemu povečalo, če so hoteli zadostiti vsem predpisom, del stroškov pa je šlo za zagotavljanje prostorov za nove občine.

Borko De Corti

Kmetijstvo bo verjetno uresničilo zastavljene naloge

Kako bi šele bilo, če ne bi bilo težav?

Ne da bi se spuščali v najmanjše podrobnosti, lahko že sedaj, pred koncem leta zapišemo, da smo spravili pod streho novo obilno letino. Lanska se je letos ponovila, čeprav sredi leta ni bilo veliko takih, ki bi si upali prerokovati, da bomo jeseni, ob spravilu pridelkov, lahko zadovoljni. Rekli smo, da se v vse podrobnosti ne bomo spuščali, kajti če bi vzeli pod drobnogled posamezne panoge ali celo kulture, bi marsikje slika postala manj vedra, mi pa bolj črnogledi. Sliši se kot nasprotno prejšnji trditvi, toda pojasniti moramo, da bo letos skupna rast kmetijske proizvodnje okrog štiri odstotke, kar je toliko, kot smo zapisali v načrte ob začetku leta, da bo nekoliko nižja skupna rast v državi, da pa nas hkrati s tem pri pridelovanju nekaterih kultur še vedno boli glava.

Sladkorna pesa

Začnimo s sladkorno peso, ki smo ji v državi postavili za zdaj 23 sladkornih tovarn, dve novi pa že načrtujejo. Vsi graditelji ali investitorji so pred začetkom gradnje zagotavljali, da surovine ne bodo nikakršen problem, da imamo dovolj njiv, da je sladkorna pesa kraljica poljščin, ki bo bogotno rasla na naših poljih, da je to sicer poljedelska kultura, toda listi, glave in pesni rezanci so tudi odlična krma za živino, torej zaradi uvajanja sladkorne pese živinoreja ne bo prav nič trpela in še marsikaj drugega je bilo slišati. Prav bi bilo, da bi te moze slišali tudi danes, ko ima, ironično rečeno, vsaka sladkorna tovarna svojo njivo. To ne pomeni nič drugega, kot da je njiv s sladkorno peso premalo, da so zato zmogljivosti sladkornih tovarn izkoriščene od 40- do 60-odstotno, da so seveda splavale po vodi tudi želje o izvozu sladkorja, na kar so se graditelji tovarn toliko pridušali. Nasprotno, sladkor moramo uvažati, zaradi čedalje manj vrednega dinarja pa uvoz ni poceni. Nič drugače ni z oljnicami in oljem.

V Sloveniji imamo eno samo sladkorno tovarno (v Ormožu) in odgovorni pravijo, da je bilo prav, da smo jo zgradili. Kot da bi s tem hoteli že vnaprej ovreči vsake pomisleke. Toda pustimo to (republike se pač zapirajo vase), dejstvo pa je, da ormoška tovarna še nobeno leto ni obratovala z vsemi zmogljivostmi. Tudi letos ne, ko je predelala 160 tisoč ton sladkorne pese v 20 tisoč ton sladkorja. Prihodnje leto naj bi pridelali 240 tisoč ton sladkorne pese na okrog 6500 hektarih, letos je rasla na 4700 hektarih, toda povprečni hektarski pridelki so bili skromno nizki: na zasebnih njivah 36,6 ton na hektar, na družbenih pa le 30 ton na hektar. Bila je suša, pravijo, toda res je tudi to, da s peso še vedno ne znamo prav delati. Prav zato smo se letos v Sloveniji odločili, da potrebujemo za več sladkorne pese in pšenice tudi več pospeševalcev.

Pšenica

Zakaj tudi za pšenico, ko pa je letošnji odkup

(okrog 61 tisoč ton) kar za petkrat večji od odkupa leta 1981? Čeprav je znatno večji, pa zastavljenega cilja še vedno nismo dosegli, saj bi morali odkupiti 64 tisoč ton. Ker za prihodnje leto načrtujemo, da bomo v skupno kaščo spravili 75 tisoč ton pšenice, bo zanj treba tudi več pospeševalcev, ki se bodo ukvarjali le z omenjenima kulturama.

Leta 1985 pa naj bi v republiki odkupili že sto tisoč ton pšenice, kar bi ob večji intenzivnosti pridelovanja pomenilo 50-odstotno tržnost, saj bi na petdeset tisoč hektarih lahko pridelali dvesto tisoč ton zrnja. To seveda še zdaleč ne zadostuje za naše potrebe, ki znašajo 240 tisoč ton na leto.

V državi smo našli okrog 5,3 milijona ton pšenice in odkupili nekaj več kot 3,5 milijona ton, kar je več kot kdajkoli prej. Vendar pa odkupljene količine ne zagotavljajo, da bo za vse tudi dovolj pšenice, saj Vojvodina in Hrvaška (samo dve imata presežke pšenice) želita nekaj svojega pridelka tudi izvoziti. Za uvoz gnojil, zaščitnih sredstev in kmetijskih strojev seveda potrebuje ta devize, v drugih republikah pa potrebujejo pšenico. Če bi deloval enoten jugoslovanski trg, bi ne bilo takih nesoglasij.

Koruza

Upati je, da bo vsaj koruze dovolj za vse, čeprav se lahko zgodi, da bomo kljub razmeroma dobremu letošnjemu pridelku (10,4 milijona ton, lani 11 milijonov ton) potrebovali tudi intervencijski uvoz. Koruza se namreč izmika vsem zakonitim in logično bi bilo, da zaradi dveh obilnih letin cena te pomembne poljščine (zlasti za živinorejce) ne bi bila previsoka.

Dogovorili smo se sicer za ceno (13,5 dinarja za kilogram), toda vprašajte slovenskega živinorejca, koliko mora dati zanj. Tudi do 22 dinarjev ga stane. Koruza je monopolno sredstvo izsiljevanja in ker njeni glavni pridelovalci vsaj v večini primerov niso tudi živinorejci, se lahko igrajo z njeno ceno, tudi zveznim organom v posmeh.

Živinoreja

V letošnjem letu slovenska živinorejska proizvodnja, zlasti prireja mleka, opravičuje sedanjo organiziranost in vlaganja v to proizvodnjo (premijs). Tako so rejci v letošnjih desetih mesecih že dobavili 272 milijonov litrov mleka, kar je 6,6 odstotka več kot v istem obdobju lani. Primerjava lanskega in letošnjega oktobra pa kaže povečanje prodaje mleka za 8,6 odstotka. Ti rezultati so ugodni tudi v primerjavi s plani za letos, saj je v desetih mesecih doseženo

izvodnja precej pod planom za leto 1983.

Govedo

V dokaj neenotnih nastopih kupcev te živine glede odkupnih cen (zlasti v celotnem jugoslovanskem prostoru). Takšno stanje je povzročilo zlasti v prvem polletju letošnjega leta večji neevidentirani odliv klavnih goved prek slovenske meje. Anketni podatki organizatorjev proizvodnje za prvo polletje kažejo, da je znašala neorganizirana prodaja klavnih govedi zunaj Slovenije skoraj 3 tisoč ton. Če upoštevamo tudi to količino kot tržno

so bile določene s planom. Po ocenah strokovnjakov bo letošnja prireja klavnih prašičev za približno 7-8 odstotkov večja glede na lansko leto, to pa v celoti na račun večje tržne farmske proizvodnje.

Perutnina

Prireja perutnine je bila v letošnjih desetih mesecih skoraj v celoti usklajena s planom, celo nekoliko večja, kaže pa, da bo do konca leta plan še presežen.

Takšne so trenutne razmere, ki so glede na jugoslovanski razvoj te proizvodnje še kar spodbudne,

predlogih sorazmerno povečane. Z dogovorom o enotni politiki in ukrepih pri pospeševanju pridelave hrane v letu 1984, ki je kot predlog že pripravljen in ga bodo sklenili samoupravni sklad za intervencije v kmetijstvu in porabi hrane v SR Sloveniji, samoupravni sklad za intervencije v kmetijstvu in porabi hrane oziroma SIS za kmetijstvo v občinah ter živinorejska poslovna skupnost, bodo urejene vse oblike stimulacij in izpopolnjena organiziranost ter medsebojno sodelovanje vseh zavzetih na področju živinoreje in živinorejske proizvodnje.

Premije

Premije, ki jih bodo izplačevali po tem dogovoru, so čvrsto povezane z organizirano pogodbeno proizvodnjo. Pomembna je tudi medsebojna povezanost izpolnjevanja pogodbenih obvez za tržno proizvodnjo mleka in pitanje telet, kar pomeni, da je za uveljavitev premij za tadva proizvoda potrebno izvrševanje pogodb tako za enega kot za drugega, oziroma, neizpolnjevanje enega izključuje premijo drugemu.

To so poglobitve oblike premij, so pa še druge, toda vse so namenjene hitrejšemu razvoju živinoreje in tržne prireje mleka in mesa.

Da bi tako organizatorji proizvodnje kot rejci ter vsi, ki se zanimajo za živinorejsko proizvodnjo, in vse pospeševalne službe prevzemali povsem konkretne naloge pri realizaciji proizvodnje, tudi pripravljajo območne samoupravne sporazume o medsebojnih pravicah, obveznostih in odgovornostih v tržni proizvodnji mleka in mesa v letu 1984 za vsako posamezno slovensko regijo. Ti samoupravni sporazumi obsegajo bilance proizvodnje in porabe mleka in mesa, večanje številčnega stanja živine, tržno proizvodnjo in njeno usmeritev, naloge in ukrepe za pridelavo krme in oskrbo s krmili, proizvodnjo in program za izvoz, oskrbo primarne proizvodnje s potrebnim repromaterialom, še posebej s tistim iz uvoza, zagotovitev deviznih sredstev za potrebni uvoz, investicijska vlaganja, ukrepe za intenzifikacijo osnovne proizvodnje za potrebe živinoreje in obvezo podpisnic za urejanje medsebojnih odnosov po posebnih sporazumih o dolgoročnem sodelovanju pri dohodkovnih odnosih. Izpolnitev teh sporazumov je po že omenjenem dogovoru tudi pogoj za uveljavljanje premij. Ob takšni organiziranosti prevzamejo rejci in kmetijske delovne organizacije načrte, po katerih bi se v letu 1984 povečala tržna prireja mleka za približno 7 do 8 odstotkov, prireja vseh vrst mesa pa za 3,5 do 4,5 odstotka.

Fotografija: Jože Rozman

Po sedanjem predlogu so najpomembnejše tele premije:

za povečano številčno stanje osnovne črede krav v nižinah v hribovitih območjih
za dobavljena pitana teleta v nižinah v hribovitih območjih
s tem, da dobimo od bikov 275 kilogramov mesa, od telic pa 240 kilogramov mesa, kar velja za povprečje vseh oddanih živali; za liter oddanega mleka za združene kmete v hribovitih območjih v nižinah
za hlevske skupnosti, družbene obrate in pašne skupnosti v času paše
Glede povečane prireje telet za pitanje je pomembno, da bodo rejci dobili premijo, če bo telica pred zakolom dala vsaj eno tele
V hribovitih območjih bodo dobili za žival v nižinah pa

15.000,00 din
30.000,00 din
20,00 din za kg
30,91 din za kg

2,00 din
0,60 din
2,65 din

15.000,00 din
10.000,00 din

Slovenci s ponosom trdimo, da smo živinorejska republika, da dosegamo v tej stroki dobre rezultate. Ponos bi bil toliko bolj upravičen, če bi izkoristili vse možnosti, ki nam jih za hitrejši razvoj živinoreje ponujajo travniki, pašniki in tudi njive. Še vse premalo je rejcev, ki bi kosili več kot trikrat na leto, zato na travnikih zgublamo dragocene beljakovine in druge hranilne snovi. Zato se tudi ne smemo čuditi, če je republiško povprečje manj kot dva tisoč litrov mleka na kravo v enem letu. Zgled nam bi bili lahko rejci, kot je tale na fotografiji iz Čirč pri Kranju. V hlevu nima krave, ki bi dala manj kot pet tisoč litrov mleka.

84,6 odstotka celotnega plana, kar predstavlja 1,6 odstotka nad načrtovano mesečno dinamiko dobave mleka. Vzpodbudni so tudi glede razvoja tržne proizvodnje mleka v jugoslovanskem merilu – ki se po nepreverenih podatkih ni zvečala.

Nekatere rezultate dosegamo tudi v prireji govejega mesa. Podatki kažejo, da imamo v zreji v Sloveniji v letošnjih devetih mesecih za 5,9 odstotka večjo tržno proizvodnjo kot v istem obdobju lani. To je sicer na predek, vendar je ta pro-

izvodnjo in prištejemo še nekoliko manjšo količino takšnega prometa v drugem polletju, pa bi dosegli tudi v tržni prireji mesa približno 42 tisoč ton, kar je plan za leto 1983.

Razlog zmanjšane odliva živine v drugem polletju je brzokone zaostritev finančnega poslovanja delovnih organizacij, ki ne morejo več poljubno višati cen.

Prašiči

Povečana je tudi prireja klavnih prašičev, vendar ne v količinah, kakršne

čeprav niso v celoti usklajene z načrti.

»Poudariti želimo predvsem«, je dejal inž. Tone Zorc, tajnik Živinorejske poslovne skupnosti Slovenije, »da je to zagotovo rezultat precejšnjih naporov spodbujanja živinoreje s sredstvi, ki jih zagotavljajo republiški in občinski skladi za intervencije v proizvodnji hrane in živinorejski pospeševalni sklad v okviru ŽPS. V letu 1984 bomo nadaljevali zastavljeno organiziranost in sisteme stimulacij, ki so po sedanjih

Jože Rozman
Nada Podlogar

Ob koncu meseca knjige 83 Trubarjeve plakete in diplome

Prejšnjo sredo je bila ob koncu meseca knjige 83 v Klubu delegatov prireditve, na kateri je Zveza kulturnih organizacij Slovenije podelila Trubarjeve plakete in diplome za uspešno delo na področju širjenja bralne kulture. Trubarjevo plaketo sta prejela Bogomil Gerlanc in Marjana Kobe.

Bogomil Gerlanc je že v mladih letih skrbel za knjižnico v svojem rojstnem kraju, pozneje pa je nadaljeval kot učitelj na celjskem območju. Med vojno je oblikoval načrt za organizacijo ljudskih knjižnic, v zadnjih dneh januarja 1945 pa je predlagal naj bo 8. februar kulturni praznik slovenskega naroda. Bil je pobudnik informativnega mesečnika za knjigo, nadvse pomembno pa je njegovo delo pri Mladinski knjižnici. Edinstven dogodek v našem založništvu je njegova zamisel pomeni in množične zbirke za mladino Moja knjižnica, ki je namenjena predvsem tekmovalnosti za bralno značko. Sedaj je urednik Monumenta litterarum slovenicarum.

Marjana Kobe je bibliotekarka in predavateljica za področje mladinske literature na oddelku za razredni pouk Pedagoške akademije

v Ljubljani in za področje knjižne ter knjižničarske vzgoje mladih bralcev na oddelku za knjižničarstvo PA. Svoje delo je začela v ljubljanski Pionirski knjižnici. Poglobila se je v področje, ki doživlja le redko pozornost strokovnjakov, raziskovalcev in znanstvenikov. Svoje praktično delo je dopolnjevala s praktičnim delom na področju knjižne in knjižničarske vzgoje mladih.

Prejemniki Trubarjevih diplom pa so štirje, in sicer: **Majda Emeršič iz Maribora, Cilka Puser iz Šentjurja pri Celju, Jožica Smet iz Gorice** ter **Slovensko kulturno prosvetno društvo Bazovica z Reke**.

Obenem je bil to zaključek nagradnega natečaja na temo **Kako berem knjigo**. Zveza kulturnih organizacij Slovenije je letos razpisala natečaj skupaj z Zavodom za šolstvo SRS že enajstič. Med učenci, ki jim je natečaj namenjen, se jih je odzvalo 493 iz osnovnih šol, 95 pa iz srednjih šol; več kot prejšnja leta. Trideset avtorjev najboljših spisov so nagradili s knjižnimi nagradami, ki naj pomenijo spodbudo in spoznavanje sveta knjige.

Ziva Drole

Razstava »Štirinajsta na Štajerskem« v Beogradu

V okviru sodelovanja z Zgodovinskim muzejem Srbije in na njegovo pobudo je Muzej narodne osvoboditve Maribor odprl 15. novembra v Beogradu razstavo »Štirinajsta na Štajerskem«. Razstavo so prvič odprli v Mariboru leta 1981 v Muzeju narodne osvoboditve, ki je razstavo tudi pripravil. Septembra 1982 pa so v Muzeju narodne osvoboditve Maribor odprli razstavo »Uziška republika«, ki jo je postavil Zgodovinski muzej Srbije in je vzбудila veliko zanimanje. Že dve leti poprej pa so v Muzeju narodne osvoboditve Maribor odprli razstavo Bratske vezi srbskega in slovenskega naroda 1941–1978, ki sta jo pripravila Muzej vstaje iz Titovega Užica in Muzej ljudske revolucije Slovenije, medtem ko je gradivo dodal tudi mariborski

Muzej narodne osvoboditve. Dr. Milan Ževart, direktor muzeja Narodne osvoboditve v Mariboru, se je zahvalil kolektivu Zgodovinskega muzeja Srbije in njegovemu direktorju Vojku Ladjeviću, ki sta omogočila odpiranje razstave v glavnem mestu Jugoslavije in Srbije.

Nato je spregovoril o razstavi, ki natančno prikazuje nastanek, razvoj in bojno pot 14. divizije. Zaradi tehničnih razlogov pa pri gostovanju te razstave v Beogradu niso mogli prikazati celotnega gradiva, ki je bilo na razstavi v Mariboru.

Otvoritev razstave Štirinajsta na Štajerskem v Beogradu je vsekakor pomemben kulturnopolitični dogodek, ki je privabil številne borce, zgodovinarje, občane in delovne ljudi Beograda.

Marjan Kos

Dragica Škerlevaj

V spomin žrtvam letalske nesreče na Korzi 1. decembra 1981

Mogočna gora San Pietro,
kjer ptica železna zlomila je svojo perut!
Ko na skalovju je završalo,
stoosemdeset življenj je za vedno zaostalo.
O gora skrivnostna, tvoj davek je krut.

V ruševju tvojem je grobišče,
kjer s sklonjeno glavo
človek zaman človeka išče.
Na tisoče ljudi ihti –
a gora kakor grob molči.

S 6. knjižnega sejma

V ponedeljek se je končal 6. slovenski knjižni sejem, ki je po dosedanjih ocenah presegal pričakovanja obiskovalcev kot razstavljalcev. Po sedaj še neuradnih podatkih je sejem obiskalo nekaj nad 28.000 obiskovalcev, prodanih pa je bilo za nekaj čez milijon dinarjev knjig in literature.

Sejem so spremljale številne prireditve, kot so okrogle mize, literarni večeri, predstavitev založb, tako je bil sejem priložnost več za srečanje z lepo knjižno besedo in avtorji. Poleg številnih obiskovalcev pa tudi kupcev so se sejma udeležili številni družbenopolitični delavci. Na fotografiji je Andrej Marinc s sodelavci v paviljonu založbe Borec.

Jože Čurin

Razstava slik z ex tempore Rašica '83

Vsako leto blizu datuma, ki spominja na požig Rašice, se v tej slovenski vasi zberejo mladi likovniki iz srednjih šol ter likovniki ljubitelji, da v različnih slikarskih tehnikah upodobijo na papirju življenje Rašice in njenih ljudi danes. Ob tem pa uide spomin nazaj, na 20. september 1941, ko je ogenj spremenjal rašiške domove v pepel in se je nad njimi pel gost dim, ki je klical k uporabi vse domoljube.

Tako je bilo tudi letošnje jesen, ob četrtem ex tempore na Rašici. Dela, ki so nastala, so razstavili v galeriji Ceneta Stuparja na Crnučah. Otvoritev razstave 23. novembra. Ogled razstavljenih stvaritev z Rašice pa je možen vse do 15. decembra.

Ž. D.

Štirideset let od smrti Marjana Koviča

Mladi študent prava Marjan Kovič (rojen 25. marca 1918 v Ljubljani) je leta 1942 odšel v partizane, kjer je postal član Agittea. To je bila prva resnejša igral-ska partizanska skupina. Konec junija 1942 ga je ustanovil IO OF na pobudo partijske konference na Cinku. Izvršni odbor OF je postavil za vodjo Agittea Janeza Kardelja, zobotehnik iz Ljubljane, brata Edvarda Kardelja, za člane pa je imenoval dijaka Draga Blanča, visokošolca Marjana Koviča, študenta

umetnostne zgodovine Emiljana Cevca, pesnika in satirika Ivana Roba in študentko konservatorija, al-tistko Francko Herzovo. Agittea ni imel na voljo primernih besedil za svoje nastope, ustvarjati si jih je moral sam. V glavnem so program sestavljale recitacije slovenskih pesniških klasikov, partizanskih pesnikov (Matej Bor) in ku-pletov, ki so jih pisali člani Agittea, zlasti Ivan Rob, ki ni bil samo odličen satir-rik, temveč tudi izvrsten pevec in kitarist. Ravno ko

85-letnica Milana Košaka

Milan Košak (24. 11. 1898 – Ljubljana), najstarejši še živeči slovenski partizanski dramski igralec, praznuje te dni 85-letnico.

Pred vojno je bil igralec ljubljanskega Šentjakobskega gledališča, ki se mu je pridružil že leta 1924 in mu ostal zvest vse do današnjega jubileja. Gledališču se je zapisal kot šestindvajsetletni mladenič in poslej se mu ni nikdar več izneveril. V Šentjakobskem gledališču je uveljavil svojo gledališko nadarjenost kot igralec in režiser, bil pa je tudi spreten in uspešen organizator. Po vojni so ga izvolili za častnega predsednika Šentjakobskega gledališča zaradi vsestranskega in zaslužnega igralskega, režiserskega in organizatorskega dela.

Med nešteti uspešnimi vlogami, ki jih je odigral v Šentjakobskem gledališču, naj omenimo le nekaj značilnejših: Župnik v Cankarjevih Hlapcih in Kralju na Betajnovi, Martinek v Jurčičevem Desetem bratu, Života in Nušičevem DR, Izidor v Tavčarjevih Podobah iz Visoške kronike.

Svoj umetniški jubilej, 30-letnico gledališkega dela je proslavil kot Nögler v Goetzovi Hiši iz Montevidea.

Pred vojno je bil tudi član takratne radijske igralske družine na radiu Ljubljana. Poslušalci se spominjajo zlasti njegove naslovne vloge v Leskovčevi drami Jurij Plevnar. Sodeloval je tudi v lutkovnem gledališču za odrasle Milana Klemenčiča, kjer je igral naslovno vlogo v Goethejevem Faustu.

Kmalu se je povezal z Osvobodilno fronto, h partizanom, je odšel leta 1943, kjer se je leta 1944 pridružil na novo osnovanemu partizanskemu gledališču v Črnomlju. V ansamblu tega gledališča je bil posebno potreben, saj je bil poleg Lojzeta Potokarja edini starejši igralec, vsi drugi so bili precej mlajši in na začetku igralske poti. Z mladimi odrskimi tečajniki, organiziranimi v Okrožno igralsko skupino je režiral skeč Vitomila Zupana »Aki«, s katero je ta skupina gostovala po vsem osvobojenem ozemlju Bele krajine. V partizanskem gledališču je režiral še Zupanov skeč »Tri zaostale ure« in enodejanko Čehova »Snubač«. Kot igralec je v partizanskem gledališču nastopil v vlogi Župnika v Cankarjevem »Kralju na Betajnovi«, v vlogi Jeriša v Borovi »Težki uri« in v vlogi Čubukova v »Snubaču« Čehova. Posebej pomembni sta bili njegovi zreli kreaciji Župnika in Jeriša v delih obeh slovenskih dramatikov. (Cankar, Bor). Pomagal je tudi kot gledališki pedagog pri vzgoji mladih igralcev, odrskih tečajnikov.

Po vojni je bil dalj časa glavni tajnik Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani, zdaj pa je že vrsto let v pokoju. Dragocen in nepozaben je njegov delež pri oblikovanju partizanskega gledališča!

Dušan Mevlja

Ob obletnici nove Jugoslavije

V avli občinske skupščine Ljubljana Šiška so 23. novembra odprli razstavo obrazov iz revolucije, kot jih je videl slikar amater Andrej Militarov. Avtor se je predstavil s slikami naših revolucionarjev in narodnih herojev. Obiskovalci lahko vidijo portrete tovariša Tita, Edvarda Kardelja, Borisa Kidriča, Rada Pehačka in drugih.

Andrej Militarov se že vrsto let ukvarja s slikarstvom, vendar se je šele pred dobrimi tremi leti predstavil širši javnosti. V začetku svojega slikarskega snovanja je obravnaval slovensko pokrajino in divjad, ki jo je doživljal kot lovec. Pomembno mesto v njegovem opusu zavzemajo tudi lovski motivi. Zadnja leta se je posvetil predvsem risanju portretov naših revolucionarjev in zdaj obsega ta opus že več deset slik s svinčnikom. Od prve razstave leta 1980 pa do danes je imel že enajst razstav, ta je že dvanaajsta. Večino razstav je pripravil samostojno.

Postavitve sedanje razstave v Šiški pa so omogočili Kulturna skupnost in ZZZ NOB te občine ter Oder treh herojev iz Pirnič. V kulturnem programu ob otvoritvi pa sta sodelovala ansambel Godbe milice in dramski igralec Polde Bibič.

Dušan Mevlja

Bojeviti reaganizem

Quo vadis Amerika?

Morali bi poskusiti vreči vsako komunistično vlado, sem vključujem tudi Jugoslavijo. Vrgel bi tudi kitajsko vlado, kajti če Kitajci ne bi imeli komunistične vlade, nas ne bi ogrožali. Vse to in več je v knjigi »Preživetje in mir v jedrskem obdobju« napisal Američan Beilenson in požel aplavze celo v ameriškem političnem vrhu.

Beilensonova knjiga je proizvod konkretnega časa in prostora in je s svojo izrazito protikomunistično vsebino eden od vzrokov, ki v zadnjem času porajajo vprašanje »Kam gre Amerika?« Ameriške diplomatske akcije se umikajo vojaškim »mirovnim« in resničnim posegom, ameriškim manevrom po vsem svetu, navadno pa blizu kriznih žarišč, je že težko slediti; namesto diplomatov govorijo generali, polkovniki; Reaganova vlada je dobila zeleno luč v kongresu za nov rekordni vojaški proračun, vrtoglavih 256 milijard dolarjev. Politika po topnjač, pravijo. Militarizacija Amerike, pravijo. Agresivni protikomunizem, pravijo.

Marsikdo si v zadnjem času postavlja vprašanje »kam gre Reaganova Amerika« ne le zaradi bojevitih potez in besed Reaganove administracije v Evropi, v Srednji Ameriki, na Bližnjem in Daljnem vzhodu, temveč tudi ali predvsem zaradi podpore, ki jo je Reaganova mednarodna politika deležna pri ameriškem javnem mnenju. Vsekakor se kaže vprašati, kam gre Amerika, če se je več kot sedemdeset odstotkov anketiranih v raziskavi o javnem mnenju časnika Washington post in televizijske družbe ABC strinjalo z ameriško zasedbo Grenade. Toliko prej, ker bo to brez dvoma opogumilo agresivno ameriško desnico, ki si potešeno mane roke, ker je njen »Ronnie« vendar

le prešel od besed k dejanjem, ker je zasedel Grenado, ker razmere v Srednji Ameriki zorijo za vojaški udar na sandinistično vlado, ker nad Libanom hrumijo ameriški reaktivci, ker je vse več znamenj, da ameriški marinci v Libanonu ne bodo le »glinasti golobi«, ker Reagan vztraja brez omarovanja pri odločitvi o postavitvi ameriških raket v zahodni Evropi, ker je med turnejo na Daljnem vzhodu prepričeval Japonsko, naj se aktivneje vključi v »obrambni« sistem Zahoda in južnokorejski diktaturi obljubil vso potrebno vojaško pomoč.

Težko se je znebiti vtisa, da tudi med ameriški politiki ne glede na strankarsko pripadnost, ni večjega, organiziranega odpora proti militarizaciji ameriške svetovne politike. Vse je bolj ali manj prepuščeno posameznikom ali skupinam, pa še tu je težko ločiti iskrene namene od predvolilnih. Mirovno gibanje v ZDA obstaja, vendar še daleč nima tolikšne moči kot v zahodni Evropi.

Bojazni se stopnjujejo, ker je vse očitnejše, da militarizacija ni nekakšen trenutni pojav, Reaganova uspešnica, temveč dolgoročneje prizadevanje, ki po Reaganu ne bo usahnilo. Kar zadeva samega Ronalda Reagana, se zdi, da v Moskvi zaman čakajo na njegovega naslednika, ki naj bi bil strpnejši in resnično pri-

pravljen na pogajanja. Ne le, da je Reagan še vedno

v telesni in politični formi, temveč se zdi, da med ameriški demokratiški politiki še ni primerneža moža, ki bi se na volitvah kosal z Reaganom v upanju na zmago.

To dolgoročneje prizadevanje, ki mu je Reagan postavil temelje in ga postopno dograjuje, je napadalna globalna strategija, ki je in ni nova. Ni zato, ker se zdi, da je iz vseh dosedanjih ameriških

doktrin, teorij in druge blokove in ideološke šare pobrala vse najslabše, če imamo v mislih grožnje svetovnemu miru. Nova ni bila že Reaganova nastopna izjava, da je Amerika izgubila ugled v svetu in da ga mora vnovič dobiti. To je govoril že Kennedy. Nova tudi ni teorija o omejeni jedrski vojni, saj jo je razvijal še danes vplivni Henry Kissinger. Nov ni protikomunizem. Nanj so pri-

segali in se zanj bojevali mnogi ameriški politiki, tudi sedanji predsednik. Nov ni intervencionizem, saj je Amerika že bila svetovni žandar. Nove v svojem bistvu niso čete za hitro posredovanje, saj so že med Kennedyjevim predsednikovanjem ustanovili posebne čete za boj na tujem z gverilo, uporniki, spomnimo se le zelenih baretk. Nova tudi ni oboroževalna dirka, ki je bila in ostala temeljni kamen vojaške strani ameriške globalne strategije.

Novo ni prepričanje, da je mogoče z njo izčrpati Sovjetsko zvezo.

In kaj je potem novo?

Nove so rakete, vse bolj uničevalne, vse dražje, vse številnejše. Novo je, da se oboroževalna dirka širi v vesolje. Novo je, da je v Beli hiši prvi predsednik, ki je kot politik svoj čas pridigal, da je komunizem zanj bolezenski pojav. Novo je, da je isti predsednik pred dvema letoma v Londonu povedal, da bosta marksizem-leninizem in komunizem končala na smetišču zgodovine. Novo je, da je Reaganova vlada dosegla najvišjo raven skladnosti med ideološkimi pogledi na svet in svetovno politiko, pa naj se zdi ta včasih še tako zmedena, neusklajena, nenačelna, Gre za protikomunizem, celo za napadalnost proti vsemu, kar je politično levo, ki je ne občuti le socialistični tabor pod vodstvom ZSSR, temveč tudi levica v tretjem svetu in v zahodni Evropi. Ena z drugo vse te novosti ne obetajo prav nič dobrega. Toliko bolj, ker je tudi v Kremlju čutiti vse večji vpliv tistih, ki so za trdo, nepopustljivo politiko, ki je ne pooseblja sedanji voditelj Jurij Andropov.

Branko Kastelic

Ameriške revije so polne fotografij ameriške vojske, pričujoča je z Grenade, neposredno po invaziji. Ameriška vojaka »ženeta« pripadnika grenadske vojske.

AMERIŠKA VOJSKA PO SVETU

KJE, KOLIKO?

Srednja Amerika in Karibi

Panama – 9200, Honduras – 3717, Salvador – 72, Kuba (oporišče Guantanamo) – 2300, Puerto Rico – 3900, Bermudi – 3900, Grenada – 740

Evropa

Zvezna republika Nemčija – 243.000, Velika Britanija – 27.100 Italija – 13.400, Španija – 9000, Turčija 5000, Grčija 3500, Islandija 3100

Bližnji vzhod

Libanon – 1800, Saudska Arabija – 630, Egipt (Sinaj) – 800, Diego Garcia – 1200

Daljni vzhod

Japonska – 48.500, Južna Koreja – 38.900, Filipini – 15.100, Guam – 9000

Vsega skupaj 453.419, torej blizu pol milijona, sem niso štete posadke bojnega ladjevja, ki je v bližini vseh naštetih držav, in sile za hitro posredovanje.

Vir: U. S. News and World report nov. 83

Nemirni Ciper

Oči svetovne javnosti so zaradi razglasitve »Neodvisne države ciprskih Turkov« ponovno uprte v to otoko, neuvrščeno državo. Varnostni svet Združenih narodov je razglasitev že označil za nezakonito dejanje. Z enostranskim aktom se dodatno zaostruje tudi položaj na območju Bližnjega vzhoda, saj se utegne merjenje moči velesil zdaj razširiti tudi na Ciper.

Razglasitev »Neodvisne države ciprskih Turkov«, ki jo je objavil njihov voditelj Rauf Denktas, je tako politično kot mednarodno pravno nesprejemljivo dejanje. Poleg tega, da postavlja skupnost Ciprskih Grkov pred izvršeno dejstvo, hkrati tudi zapira vsakršno možnost za nadaljevanje pogajanj med sprtima stranema. Težko si je namreč zamišljati, da bo grška stran po takšni politični diskvalifikaciji še pripravljena na pogajanja. Zadeva je toliko bolj osupljiva, ker je bilo dejanje storjeno v času, ko je generalni sekretar svetovne organizacije Perez de Quellar nameraval razgrniti nov načrt za reševanje ciprskega vprašanja.

Ciprska skupnost Turkov je dobila vso podporo uradne Ankare in si zdaj na vse

pretege prizadeva za sprejem in za polnopravno priznanje v OZN. Pri tem se je že zataknilo, kajti svetovna javnost ni pozabila dogodkov pred devetimi leti, ko je turška vojska 20. julija z invazijo zavzela severni del Cipra, kjer danes živi približno 150.000 Turkov. Varnostni svet ZN je z najnovejšo obsodbo že označil razglasitev turške republike za nezakonito dejanje, kar je uradna Nikozija sprejela z neprikritim zadovoljstvom.

Enostranska razglasitev – plod dolgoletnih nasprotij

Že v petdesetih letih so ciprski Grki, pod političnim vodstvom nadškofa Makariosa in vojaškim po-

veljstvom generala Grivasa, začeli boj proti britanski upravi otoka. Leta 1959 je bil sprejet načrt britanskih, grških, turških in ciprskih predstavnikov o ustanovitvi »Neodvisne ciprske republike«. Akt je zagotavljal turški skupnosti na otoku ustavne pravice, prihodnje leto pa so s sporazumom grške in turške skupnosti razglasili »Neodvisno republiko« pod vodstvom predsednika Makariosa. Leta 1961 so izbrunili spopadi med obema skupnostma, ki so se do leta 1964 tako zaostrili, da so morali Združeni narodi na otok poslati svoje mirovne sile. Leta 1964 so bila tudi prva pogajanja, žal pa nadaljnjih šest let zaradi nepomirljivih nasprotij niso rodila uspeha.

Turška skupnost je odločno zahtevala federalno ureditev države, medtem ko se je grška zavzemala za krepitve enotne države. Seveda sta v teh prizadevanjih obe skupnosti izdatno podpirali matični državi, se prvi Grčija in Turčija. Grška hunta, ki je bila takrat na oblasti, je julija 1974 na otoku izvedla državni udar proti predsedniku Makariosu, ciprska vojska pa je za svojega predsednika

imenovala Nikosa Sampsona. Voditelj ciprskih Turkov je zato pozval turško vojsko, ki je še isto leto z invazijo zavzela otok. Mesec dni trajajoči spopadi so zahtevali približno tri tisoč žrtev, grško govoreči živeli, ki predstavljajo 70 odstotkov prebivalstva, pa se je moral umakniti na jug otoka. Sledila je razmejitev Cipra z zele- no črto in modrimi čedalami.

Nadškof Makarios se je na otok vrnil decembra 1974. leta, vendar je turška vojska navzočnost preprečevala, da bi dejansko prevzel oblast na vsem otoku. Leta 1975 so ciprski Turki razglasili »Turško federalno državo Ciper«, ki pa je večina članic ZN ni nikoli priznala.

Pogajanja pod okriljem OZN

Pogajanja novega predsednika Spirosa Kiprianuja, ki je zamenjal pokojnega Makariosa, z voditeljem turške skupnosti Raufom Denktasem, kljub temu da so potekala pod okriljem ZN, po letu 1979 niso rodila

sadov. Predsednik Kiprianu je predlagal razorožitev na otoku, tako da bi postal otok demilitarizirano območje. Kljub temu je Ciper ostal razdvojen, poleg tega da so na njem pripadniki tako ciprske, grške kot turške vojske, imajo svoja vojaška oporišča na otoku tudi britanska kopenska vojska in enote njenega vojnega letalstva.

Odnosi med uradno Ankaro in Atenami so bili do zdaj zaostrjeni tudi zaradi neresenih vprašanj razmejitve sil pri nadzoru Egejskega morja, nadalje zaradi vprašanja vojaške pomoči, ki jo obe državi kot članici pakta NATO dobivata od ZDA, ostrino pa je odnosom dajalo tudi vprašanje pristojnosti posebnega poveljstva NATO za vzhodno Sredozemlje. Takšni odnosi so dobili posebno težo predvsem v luči stalnih razhajanj glede ureditve ciprskega vprašanja. V minulih letih smo bili priča vrsti poskusov za pravično in trajno rešitev, ki bi ciprskim Turkom in Grkom omogočila skupno življenje. Z voditeljem turške skupnosti in ciprskim predsednikom Kiprianujem se je letos srečal tudi generalni sekretar sve-

tovne organizacije De Quellar. Njegova prizadevanja so nadaljevanje dolgoletnih prizadevanj ZN, ki so leta 1974 sprejeli resolucijo o Cipru (zanjo je glasovala tudi Turčija). Generalna skupščina je vse do danes resolucijo dopolnjevala in vztrajala pri sporazumnem reševanju ciprskega vprašanja. Obe strani sta trdno vztrajali pri svojih stališčih, zato še ni bilo sporazuma o temeljnih prihodnje ustavne ureditve otoka.

Rauf Denktas si z enostransko razglasitvijo prizadeva problem internacionalizirati, vendar nove države, razen redkih islamskih držav, večina tako na Vzhodu kot na Zahodu ne bo priznala, saj je dejanje nesprejemljivo s stališča ciprske suverenosti. Dejanje je prav tako udarec neuvrščnemu gibanju, katerega soustanovitelj je tudi Ciper, hkrati pa se z enostranskim aktom zaostruje tudi položaj na območju Bližnjega vzhoda, saj se utegne merjenje moči velesil zdaj razširiti tudi na Ciper.

Miha Lamprecht

Pogovor z nekaterimi brigadirji, ki so se udeležili ene od zveznih mladinskih delovnih akcij v Jugoslaviji

Ali bratstvo in enotnost ali ekonomski učinek?

Mladinske delovne akcije so, oziroma bi morale biti sestavni del celotnega družbenega dogajanja pri nas. Imajo sicer svoje mesto v družbenem planu republike, v velikem številu občin in krajevnih skupnosti, ne moremo pa trditi, da je postalo mladinsko prostovoljno delo sestavni del družbenega življenja v vseh okoljih. Tako pravijo na centru za mladinsko prostovoljno delo pri RK ZSMS Slovenije in še dalje naštevajo svoja spoznanja: »Načleno smo vsi opredeljeni ZA, v konkretnem delu pa ni prevelikega zaupanja v delo mladih. Vzrok je predvsem v tem, da še vedno nismo seznanili in prepričali veliko posameznikov, organizacij in skupnosti, med drugim tudi tistih, ki so s podpisom družbenega dogovora o MDA potrdili potrebnost prostovoljnega dela, o pomenu ter potrebnosti tovrstnega angažiranja mladih pa tudi vse družbe. Zato se zavzemamo za spremembo družbenega vrednotenja mladinskega prostovoljnega dela, s poudarkom seveda, da se to ne sme spremeniti v posebno pravico za tiste, ki so pri mladinskem prostovoljnem delu sodelovali«

Med tistim, čemur pravimo prostovoljno delo brigadirjev, so bile tudi letos najboljše republiške in zvezne mladinske delovne akcije. Mladi so z njimi veliko prispevali k ustvarjanju in izboljševanju pogojev za življenje in delo manj razvitih območij. Pet tisoč sto šestdeset brigadirjev je delalo. Na šestih zveznih in šestih republiških MDA v Sloveniji je bilo čez poletje opravljenih 526,484 norma delovnih ur, vrednost opravljenih del pa so ocenili na 157,725.962 dinarjev. V primerjavi s preteklimi leti se je povečalo tudi število slovenskih MDB, ki so sodelovale na zveznih MDA zunaj republiških meja naše Slovenije. Na njih je delalo tisoč devetsto brigadirjev v osemindesetih MDB. Toda bolj kakor številke so nas tokrat zanimale brigade kot kovačni-

Marselj Tršek hodi v srednjo šolo tehničnih strok in osebnih storitev. Tudi on je bil na akciji Vlasina '83.

Iste akcije se je letos udeležila tudi Beba Mičič, Ljubljanka s Fužin. Kakor Nebojša in Marselj je bila tudi ona v brigadi Ljubo Šercer.

Tu je še Evgen Flisar iz akcije Vlasina '83 in po naključju na obisku na občinski konferenci ZSMS Vič, ki je

na vsem. In danes gre vsaka brigada na akcijo z namenom, da si pridobi neko priznanje, trak akcije ali celo

Miroslav Djordjević

Veljka Vlahovića. Opažamo, da smo postali zadnja leta izraziti materialisti. S pohlepom za udarniški značkam in priznanji se končata bratstvo in enotnost. To ni več prijateljsko tekmovalstvo med brigadami. Če ne gre drugače, pridejo na vrsto

ji brigadi so trdili, da so zadovoljni, čeprav sam mislim, da niso mogli biti. Tisti iz brigade Titova Mitrovica so jih preveč pretepali, pa še drugače nagajali. Skratka, s to brigado smo imeli takšne težave, da je bil le še en izhod – pobratenje z njimi. Potem smo imeli mir, toda le naša brigada. Drugim so še naprej nagajali.

Zakaj se potem mladi ljudje odločajo za odhod v brigado? Tisti, ki gre prvič, gre iz radovednosti, star maček si zna organizirati delo in zabavo. Toda pri nas je zanimanje za brigadirsko življenje v zadnjih letih kar malo splahnelo, kar pa nikakor ne moremo trditi tudi za akcije v drugih republikah Jugoslavije. Tam so še popolne brigade. »Zakaj pa ne,« pravijo moji sogovorniki, »saj dobijo milijon žepnine pa še na morje jih peljejo. In medtem ko dobimo slovenski brigadirji eno majico, jih imajo oni šest. Tu res ni enotnosti. Da ne govorimo o sredstvih, ki jih imamo mi ali oni na

»Želim, da bi zveza socialistične mladine in druge družbenopolitične organizacije ustvarile možnosti, da bi v prihodnje delovne akcije zajele čimveč mladih. Očitno je, da je zanimanje mladih za delovne akcije ogromno, in velika škoda bi bila, ko ne bi omogočili sodelovanja vsem, ki to želijo. Na mladinske delovne akcije se ne sme gledati samo z vidika materialnih učinkov, marveč je treba imeti vselej pred očmi vsestranski in neprecenljiv pomen za mlado generacijo in našo deželo v celoti.«

Josip Broz-Tito
Beograd, 1. aprila 1976

pravzaprav organizirala te brigadirje v brigado, še Miroslav Djordjević iz Lajkovca. Miroslav je bil letos namestnik komandanta brigade Ljubo Šercer na akciji Slovenske gorice, torej Janijev namestnik.

Zdelo se mi je, da so bili kar vsi malo v zadregi ob vprašanju o bratstvu in enotnosti med brigadirji, med brigadami iz različnih republik, v brigadirskem taboru in na delovnem postoru. »O bratstvu in enotnosti je bilo lahko govoriti v nekdanjih udarniških brigadah, ki so

razne zvijače skozi brigadirske paragrafe, ki imajo seveda tudi luknje. Temu pa sledijo prepiri. Kako naj potem živi bratstvo in enotnost? Vsaka brigada povzdiguje svoje ime in kar se dogaja v širšem smislu, je opaziti tudi v drobnih medsebojnih odnosih brigadirjev.«

Seveda to ni pravilo, je pa gotovo najbolj navzoče prav na zveznih akcijah. Moji sogovorniki pravijo, da je na republiških akcijah več sožitja. O kakem poglobljenem bratstvu in enotnosti tudi ni mogoče govoriti na obsežnih akcijah z desetimi in več brigadami, kjer se brigadirji niti na videz ne poznajo dobro, kaj šele, da bi tkali tesnejše vezi. Pa od vrste dela in od norme je tudi odvisno, kakšno bo ozračje med brigadirji. Krona vsega pa je komandant. On mora brigadirju, predvsem mlademu, ki je prvič na akciji, pričarati brigadirsko življenje z vsem, kar sodi zraven, tudi bratstvo in enotnost. Brigada, če hoče uspeti, mora biti enotna, zato pa mora slediti svojemu komandantu.

Jani je imel v svoji brigadi veliko pionirjev. »Pokazati jim moraš, da pomeni akcija troje: delo, zabavo in druženje,« pravi. »Pokazati jim moraš, da se lahko na akciji marsikaj naučiš. Mislim, da je to zelo pomembno, saj slovi prihodnost MDA na rame njih teh najmlajših brigadirjev. Prav kmalu bodo stopili na naša mesta. Pionirji v mo-

voljo za pripravo brigad pred odhodom na akcijo.« Kaže, da bo treba v ZSMJ nadaljevati boj za poenotenje temeljnih izhodišč za organiziranje zveznih MDA po vsej domovini ter s tem premestiti vrsto razlik in nepravilno-

Nebojša Milosavljević

sti, ki se na teh akcijah odigravajo že več let zapored.

Kaj storiti, da bi bilo v prihodnje vendarle več povezanosti, več bratstva in enotnosti, da bi bilo brigadirsko življenje spet zanimivo in privlačno?

»Najprej se moramo vprašati, ali hočemo ekonomski učinek ali bratstvo in enotnost,« odgovarjajo. »Če hočemo ekonomski učinek, morajo brigadirji vstajati ob štirih zjutraj, delati ves dan in komaj pičli dve uri zvečer ostaneta za druženje. Misli-

mo, da ne potrebujemo nobenih novih poskusnih delovnih taborov, kakor je bil letos Trebče. To, kar imamo, je treba obdržati, spremeniti pa disciplino iz vojaške v mladinsko. Celo naziv 'komandant' bi veljalo spremeniti v 'vodja skupine' ali kaj

Evgen Flisar

podobnega, ker ima ime velik psihološki učinek. Mnenje večine naj velja. Novim tabujem pa nikakor ne odpiramo vrat. Morda bi bilo dobro uvesti namesto foto tečaja (s fotoaparatom znajo delati že osnovnošolci) tečaj računalništva, elektronike ali

V brigado

*Kam gre družina vesela
v lep poletni dan?
Zbor je delovne brigade,
kdo bi bil zaspan.*

*Meni kramp, lopato tebi,
žulji se rede,
teče znoj in teče cesta,
most se v loku pne.*

*Mi gradimo domovino,
ona nas gradi,
mi kovačnica smo
bratstva,
most med narodi.*

kaj drugega, kar gre s časom naprej in kar mlade zanima.«

Kaj pa bi se zgodilo, če bi ukinili nagrajevanje? Morda sčasoma, za zdaj pa ne brez njega bi navdušenost za delo splahnela. Počasi je treba spremeniti mladinsko disciplino. Več poudarka bi moralo biti na moralnopoličnem usposabljanju za pridobitev delovne discipline, in to ne le tisti mesec na akciji, pač pa že pred akcijo in po njej. Navsezadnje delovne

Marselj Tršek

discipline mlad človek ne bo potreboval le za akcijo, ampak mora biti to njegova osnovna gonilna življenjska sila. Zato je treba dokončno opraviti s stavkom, ki ga večkrat slišimo: »Če se ne boš učil, boš pa delal.«

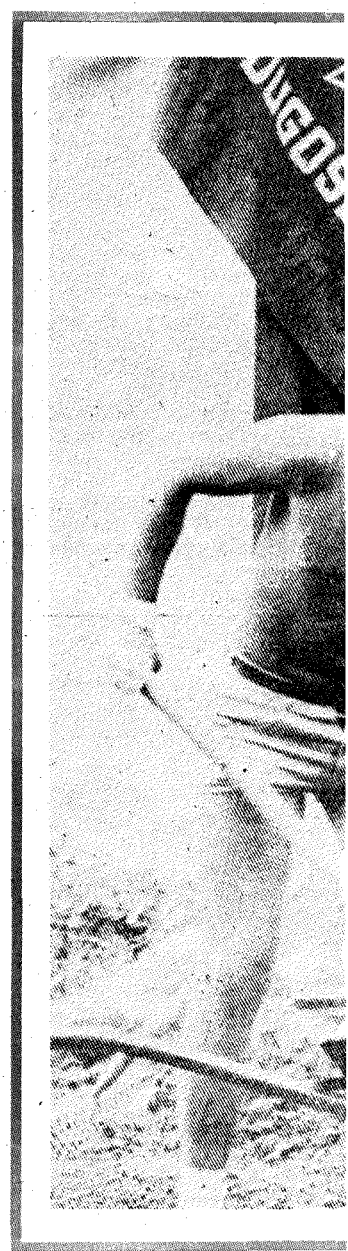
Živa Drole

Ljudje so tako pr Avnojske po

Slovenski delegati drugega minjajo poti, po kateri so od potovali dokaj normalno za vozili z vozovi, nato peš in z Bosno so šli skozi porušene v tam in ljudje so prebivali v z kolibah iz desk. Vendar pa so cijo sprejeli z odprtimi rokam

Slovenska mladina je šla letos že trinajstič po poti naše delegacije. Poiskali smo nekatere udeležence tega pohoda in jih povprašali, kakšni so zdaj tisti kraji in ljudje.

Marko Aš, strojni mehanik, zaposlen v Iskri-Keramiki v Sentvidu: »Vasi so zelo redke. Po gričih in hribih so raztresene posamezne kmetije. Sem ter tja so tudi novi hlevi in gospodarska poslopja. Po večjih krajih, skozi katere smo šli, pa je viden velik napredek. Veliko je novih zgradb, ceste so asfaltirane in videli smo veliko tovarn. Ti kraji so podobni

Bratstvo in enotr Le s skupni

Pred štiridesetimi leti so bili sprejeti sklepi, odločilni za našo Jugoslavijo. Ustanovljena vlada, stari vladi so bile odvzane vrtnice v domovino, skil zasnovana na federativnem bratstvu in enotnosti vseh jugoslovanov. O tem, kaj nam danes pomeni, smo povprašali mimoido

Ladi Stipanič, administrator, doma iz Ljubljane: Pod pojmom bratstvo in enotnost si predstavljam predvsem medsebojno pomoč, prijateljstvo in zaupanje med našimi številnimi narodi in narodnostmi. Kaj je to pomenilo med narodno-

Jani Merhar

ce bratstva in enotnosti, brigadirsko življenje in delo, ki naj skozi mladino krepki vez med našimi narodi in narodnostmi, združenimi v eno domovino – Jugoslavijo. Kaj so nam povedali brigadirji? Za sogovornike smo izbirali med tistimi, ki so se udeležili ene od zveznih MDA v Sloveniji ali v kateri od drugih naših republik. Naj jih predstavimo:

Jani Merhar je iz Ljubljane, zaposlen v Leku. Letos je bil komandant brigade Ljubo Šercer na akciji Slovenske gorice, sicer pa je bil že na akciji Posočje '81 in lani na Kobanskem.

Nebojša Milosavljević je doma iz Niša, v Ljubljani, kjer obiskuje šolo za PTT, pa živi šestnajst mesecev. Letos je bil na zvezni MDA Vlasina '83, v kraju, ki je kakih sto kilometrov oddaljen od Leskovca.

Beba Mičič

res v fizičnem in psihičnem smislu pokazale pripravljenost pomagati skupnosti, ne glede na materialne koristi, ki naj bi jih imeli udarniki pri tem« pravi Jani. »Danes pa je drugače. Danes je to širša oblika mladinskega prostovoljnega dela, dostop-

ni kot pred štiridesetimi leti n načela so še vedno živa

ja Avnoj se radi spo-
jce. Čez Hrvaško so
se. Nekaj časa so se
rozovi. Na poti skozi
malo celega je bilo
h ali pa v preprostih
to in hrvaško delega-

in sicer tako, da okoli
jeder rastejo nova na-

je so nas prisrčno
nali na vsej poti. Po-
smo pripravljali tabor-
je, ki so se jih udeležo-
ko naši vrstniki kot
i starši. Ob njih smo se
ani med seboj. Sreča-
tabornjem ognju so se
la pozno v noč, čeprav
edeli, da nas prihodnji
kajo kilometri hoje. Z
so šli tudi vojaki. Bili
seh krajev Jugoslavije
dobro smo se razume-
upaj smo pripravljali
v katerem so tudi oni

Marko Aš

pridno objavljali svoje pri-
spevke.

Drugič pa je bila letos na
pohodu dijakinja srednje
upravno-administrativne šo-

le iz Ljubljane Anita Jova-
nović. »Večinoma so bili na
raztresenih domačijah samo
stari ljudje. V bližini večjih
krajev so bile kmetije dobro
obdelane in tudi mladih je
bilo precej. Verjetno hodijo
na delo v te večje kraje, po
službi pa obdelujejo polja.

Ob tabornih ognjih smo
pripravljali programe in z
domačini smo peli in plesali

**Naša vojska je
zrasla iz ljudstva in
ljudstvo jo je vzdr-
ževalo.**

Tito

ter se pogovarjali tudi o delu
mladinskih organizacij in
življenju v Sloveniji in pri-
njih. Na poti so nam ljudje
dajali vodo in celo ponudili
kavo. Mislim, da je avnojsko
geslo o bratstvu in enotnosti
še zelo živo. Ne da se opisati
vseh občutkov ob teh sreča-
njah. Sicer pa o živosti gesla
o bratstvu in enotnosti priča
že sama pohodna brigada. V
njej smo bili mladinci iz vse
Slovenije in vojaki, ki so bili
iz drugih krajev Jugoslavije.
Med seboj smo se lepo razu-
meli in sodelovali.

Med šestimi pionirji, ki so
se letos prvič udeležili poha-
da po avnojskih poteh, je bil
tudi Uroš Grabnar, učenec
osnovne šole Vlado Mikla-
vec z Vrhovc v Ljubljani. »V
vaseh, skozi katere smo šli,
je bilo bolj malo novega. Ne-
katere hiše so še s slamo kri-

te, kar smo kar občudovali.
Mehanizacija je bila bolj sta-
ra in so jo lastniki verjetno že
staro kupili. Veliko uporab-
ljajo konje in pa motokulti-
vatorje. Tudi sicer so vasi
bolj redke in smo na dan vi-
deli samo dve ali tri. Večji
kraji so lepi in mislim, da ni
bistvene razlike med sloven-
skimi in tistimi, ki smo jih
videli v Bosni in na Hrva-
škem. Vasi pa ne moremo
primerjati.

Ljudje so nas sprejeli zelo
prisrčno. V Blatnem na Uni
so nam celo podarili prašič-
ka, ki smo ju spekli. V krajih,
kjer smo prespali, so nam

Uroš Grabnar

dali na voljo šolske kopalni-
ce in pa stranišča. Na tovari-
ška srečanja so prišli mladi
in stari krajan. Veliko jih je
privabil tudi humorist Igor
Križanovski, ki se je po pri-
hodu v kraj sprehajal v parti-
zanski uniformi in se pogo-
varjal z ljudmi. Presenetil
nas je tudi sprejem ob poti.
Mlajšim so nam ponujali vo-
do, starejšim pa verjetno kaj
drugega. Med potjo smo k
spomenikom iz NOV položili
vence, ki smo jih sami nare-
dili iz poljskega cvetja in
praproti, vojaki pa so izstre-
lili častno salvo v spomin na
tiste, ki so padli v revolu-
ciji.

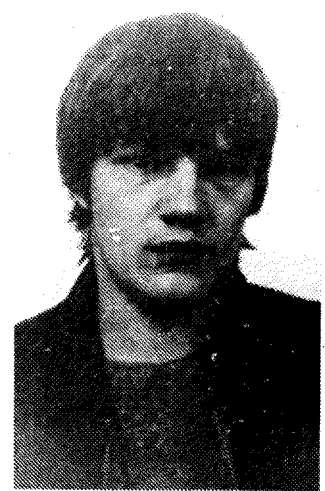
Anita Jovanović

**Naši partizanski odredi so od vsega za-
četka nosili na svojih zastavah zapisano
geslo bratstva in enotnosti narodov Jugo-
slavije in pod tem geslom so se bojevali z
močnejšimi silami v najstrašnejših okoli-
ščinah - bojevali so se in zmagali.**

Tito

Na pohodu je bil tudi To-
maž Breznik, sicer dijak
srednje naravoslovne šole v
Ljubljani, oddelek za geovr-
talne tehnike. »S primerom
bom najlaže opisal te kraje. S
prijateljem Miletom sva ho-
tela peči krompir. Toda pre-
hoditi sva morala več kot
dva kilometra, da sva našla
prvo njivo. V dolinah pa so
kraji podobni našim. Više,
na hribih živijo v glavnem
samo stari ljudje, ki se uk-
varjajo z ovčerejo in so zelo
prijazni. Vesel sem, da sem
šel na ta pohod, saj sem
prvič videl, kako živijo ljudje
v drugih republikah. Na žal-
ost jih ima bolj malo vodo-
vod in elektriko, kar je pri
nas vsakdanja stvar.

Vsi ljudje, s katerimi smo

Tomaž Breznik

se srečali na naši poti, so bili
zelo prijazni in ustrežljivi.
Veliko smo se z našimi vrst-
niki in starejšimi pogovarjali
o življenju pri njih in pri nas.
Zelo sem zadovoljen, da sem
šel na pohod in če bom le
mogel, bom šel tudi prihod-
nje leto.

Bojan Kuntarič

v luči sedanjega trenutka

močmi

iskem mestecu Jajcu
usodo novo ustanov-
nova jugoslovanska
pravice in prepove-
da bo nova dežela
na enakopravnosti,
kih narodov in naro-
ita bratstvo in enot-
ubljanskih ulicah.

dilno vojno in takoj
med obnovo dežele,
vem, ker sama tega
doživela. Predstav-
si lahko, da je pome-
kaj drugega kot da-
nes sta bratstvo in
st postala geslo, ki ga
vsi na koncu jezika,

že bežen pogled na dogaja-
nje v vsakdanjem življenju
nas prepriča, da resničnega
bratstva in enotnosti ni. Ne
le, da se pri nas prebivalstvo
že nekaj časa deli na delavce
in vodilne, tudi med narodi
Jugoslavije je prišlo do tega
- do delitve na več ali manj
vredne, ne bolj ali manj raz-
vite narode. Dokler bo med
nami obstajal takšen odnos,
izkoriščanje, o bratstvu in
enotnosti ne moremo govo-
riti.

Alojz Drlja, natakaz iz Sara-
jeva: »Pri svojem delu se
vsak dan srečujem z ljudmi
iz vseh koncev in krajev Ju-

Ladi Stipanč

goslavije, naša kavarna je
nekakšna Jugoslavija v ma-
lem. Vendar imamo tudi tu
nekakšne umetne republi-
ške meje. Pri eni mizi so
Srbi, pri drugi Makedonci,
pri tretji Slovenci. Mešanih
družb dejansko ni. Vzrok za
to so verjetno posebnosti
vsakega naroda, prepričanje
o samozadostnosti in večvred-
nosti. V vsakem narodu so
dobri in slabi, a mi posplošu-
jemo samo slabe strani. Ne-
kaj potepuhov, klošarjev,
morda tudi lopovov je po-
zročilo, da prek te prizme
Slovenci gledajo vsakega sr-
bohrvaško govorečega kot
»Bosanca«, seveda z najbolj
negativno oznako. Podobno
je verjetno tudi v drugih re-
publikah. Vzrok za to so tudi
nekateri ukrepi naše vlade,
sprejeti sicer v najboljši veri.
Tako je solidarnostna pomoč
ostalim narodom povzročila,
da se nekateri narodi počuti-
jo izkoriščane zaradi drugih.
Tudi depozit je nekatere pri-
zadel bolj ko druge. Naploš-
no mislim, da je denar pok-
varil pristne prijateljske
odnose med ljudmi, tako
med manjšimi skupinami
kot tudi v širšem jugoslovan-
skem prostoru.

Josip Vukelić, upokojeni
oficir, doma z Reke: »Idea
bratstva in enotnosti je edina
sprejemljiva za takšno več-
nacionalno državo, kot je Ju-
goslavija. Vendar pa velike
razlike v razvitosti med re-
publikami onemogočajo, da
bi jo lahko tako idealno
izvedli tudi v praksi. Krivi so
tudi številni predsodki vsa-
kega naroda o sebi in drugih,
vsak se ima za večvrednega

Alojz Drlja

in edinega sposobnega vla-
dati deželi. Med NOB pa se o
nacijah sploh ni razpravljalo.

Vsi smo bili enaki, vsi smo
imeli isti cilj. Bojevali smo se
v isti četi, a nikoli si nismo
govorili - jaz sem Hrvat, ti
Slovenec, on Srb ali Črnogo-
rec, Jugoslavija je v hudi
ekonomski in politični krizi
in končno se bomo morali
začeti zavedati, da lahko iz-
plavamo samo s skupnimi
močmi, ne pa vsak posebej.

Goran Gačić, iz Slavonske-
ga Broda, služi vojaški rok
v Ljubljani: Šele med služe-
njem v JLA prav spoznaš,
kaj pomeni bratstvo in enot-
nost. Mislim, da je tu ideja
idealno uresničena, prav ta-

Josip Vukelić

ko, kot je bila pred mnogimi
leti zamišljena. Obstajajo or-
ganizacije, ki skrbijo za so-
delovanje med narodi, ven-
dar menim da je prav JLA
tista prava šola bratstva in
enotnosti, ki med seboj zdru-
žuje pripadnike vseh nara-
dov Jugoslavije. Sicer se po-
javljajo nekatere ekstremne
nacionalistične organizacije,
znani so nemiri v Prištini,
Zagrebu in tudi drugod, ven-

Goran Gačić

dar je to manjšina, ki med
ljudmi ne bo ničesar dose-
gla-nasprotno, prav zaradi
teh divjanj se bo v ljudeh še
bolj okrepila zavest o skupni
pripadnosti, ki jo vendarle
vsi nosimo v sebi.

Irena Bahar

le drugačne, bili smo bolj
revna družba, kot ne, in tedaj
je bil vsak pripravljen dati še
tsto malo, kar je imel. Danes
se je standard popravil, lju-
dje pa čepimo vsak na svo-
jem kupčku denarja ali česar
koli in že ga ljubosumno va-
rujemo. Mogoče je krivda v
tem, da se je geslo bratstvo
in enotnost spremenilo zgolj
v denarno ali drugačno po-
moč nekemu drugemu, pri
čem se seveda bogatejši in
razvitejši narod počuti izko-
riščenega. Ne zavedamo se,
da je bolje reveža naučiti lo-
viti ribo, kot pa mu jo dati,
kakor pravi kitajski prego-
vor.

Barbara Zupanc

Pogovor s človekom, ki ima čas tudi za družbene dejavnosti

Aktivist današnjega časa

Pogosto se človek vpraša, ali v naši družbi res gledamo vse skozi denar, ali neko osebno korist. Dobro se še spominjamo časov po vojni, ko so ljudje veliko delali, ne da bi vprašali za kakršno koli plačilo. Ali so v današnjih časih izginili vdani aktivisti, ki so pomagali obnoviti porušeno domovino. Prav gotovo niso. Vendar pa jih je mnogo manj kot po vojni. Eden takšnih aktivistov je Ignac Hribar iz Vabče vasi pri Dobrniču. Dobila sva se v Ljubljani, kjer študira.

Sedela sva vsak na svojem koncu mize. Zdelo se mi je, da je nekoliko v zadregi in vsake toliko časa je nestrpno pogledal skozi okno. Prav gotovo bi želel biti kje drugje, kjer se počuti bolj domače. Celo stran sem popisal samo s funkcijami, ki jih opravlja. Tako je predsednik komiteja za SLO in DS v krajevni skupnosti Dobrnič, pa predsednik krajevne konference SZDL, sekretar osnovne organizacije ZK v KS, delegat zbora krajevnih skupnosti občinske skupščine v Trebnjem in član komisije za izobraževanje ter usposabljanje pri predsedstvu občinske konference ZRVS v Trebnjem. Poleg tega je letos septembra začel redno študirati na fakulteti za politologijo, sociologijo in novinarstvo, smer SLO in DS.

Njegov osnovni poklic je

sicer elektromehanik. Izučil se je v Litostroju in tam je tudi delal do odhoda v JLA. Kot dobrega in delovnega mladincega so ga kadrovali v šolo za rezervne oficirje v Bileči, kjer je do dobra spoznal vojaške poklice in našo zasnovo SLO in DS. V svoji generaciji je dosegel lepe delovne in učne uspehe in je bil četrti po ocenah. Ob tem je začel premišljati, da bi lahko koičal tudi kakšno višjo ali visoko šolo. Po vojski se je pri delavski univerzi pripravljal za diferencialne izpite in si pridobil pravico za vpis na višjo šolo. Začel je študirati na višji tehnični varnostni šoli v Ljubljani. Letos poleti je šolanje končal z uspešno obranjeno diplomsko nalogo.

Hkrati je ob študiju veliko delal v teritorialni obrambi,

Ignac Hribar, študent, rezervni vojaški starešina, delegat, oče, kmet in še kaj

med počitnicami je sodeloval pri obrambnem usposabljanju izvenšolske mladine in brigadirjev, ki so delali v Dobrniču. Skozi delo v komiteju za SLO in DS ter skozi pogovore z delavci, ki se ukvarjajo z obrambnimi pripravi, je spoznal, da je še veliko nejasnosti, ki bi jih rad razrešil. Odločil se je za študij SLO in DS.

Prvi vtisi s predavanj so zelo dobri, čeprav si je prej

drugače predstavljal ta študij. Pred njim so se odprle čisto drugačne razsežnosti problemov in stvari, za katere je mislil, da jih že dobro pozna. Pri delu pogreša samo več učnih pripomočkov.

Zanimalo me je, zakaj se je odločil za šolanje, ko pa ima že dva poklica. Brez razmisleka je dejal, da hoče ostati v domačem kraju, na kmetiji svojih staršev. Kot varnostni inženir bi bolj težko dobil zaposlitev, misli, da jo bo lažje dobil kot diplomirani obramboslovec. Največja verjetnost je, da se bo zaposlil na občinskem sekretariatu za ljudsko obrambo, pa tudi pedagoškega dela se ne bi branil.

Mlad človek želi ostati na kmetiji in jo obdelovati? Včasih redka izjema, zdaj pa je tega vse več. Hribarjeva kmetija nima najboljše zemlje. Imajo sicer šest hektarjev obdelovalne zemlje, to je polj in pašnikov, ter pet hektarjev gozda, v katerem je les samo za domača drva. Ignaceva starša sta se delno že preusmerila v ovčerejo, sam pa bi se rad v celoti. Osnovne stroje za obdelavo imajo, pri-

lagojeni pa so tudi hriboviti razmeram.

V Dobrniču in Vabči vasi so krajani obnovili kulturni dom, imajo novo pošto in asfaltirane ceste. Ignac pa pravi, da še niso zadovoljni. Radi bi uredili telefonsko omrežje v vsej krajevni skupnosti. Naročili so projekt. Novo telefonsko centralo pa že imajo v obnovljeni pošti.

Prebivalce Vabče vasi in Ignaca samega pa najbolj žuli prašna cesta, ki jih povezuje z Dobrničem. Želijo si, da bi jo čim prej uredili in asfaltirali. Prebivalci so letos prostovoljno uredili odtočne kanale, tako da zdaj deževnica ne odnaša peska.

Zdelo se mi je, da sva se šele začela pogovarjati, pa sta bili že dve uri naokoli. Zanimalo me je, kaj dela komiteja za SLO in DS v Dobrniču. Po Ignacevih besedah isto kot po drugih krajevnih skupnostih. Usklajuje obrambne načrte in skrbi za obrambno usposabljanje prebivalstva. Ni pa zadovoljen, ker se skoraj vsako leto menja sestava tega telesa, morala bi biti stalna. Prav tako ni zadovoljen z izobraževanjem članov komiteja, ki ni dobro zastavljeno že z občine. Velika pomanjkljivost je tudi v tem, da je večina članov rezervistov in bi v vojni nevarnosti odšli v svo-

je enote in komite praktično ne bi obstajal.

Ignac je tudi član zveze rezervnih vojaških starešin. V Dobrniču šteje krajevna konferenca približno dvajset članov. Delajo po programu občinske in republiške konference ZRVS. Sam pravi, da ni zadovoljen z delom te organizacije. Več bi morali delati. Vzrok je v slabi organiziranosti. Sam sistem delovanja ZRVS po Ignacevem mnenju ni dovolj dodelan. Prav tako bolj slabo sodelujejo z drugimi organizacijami. Če že sodelujejo, je to posledica pobud posameznikov, ne pa organizacije. Rezervni vojaški starešine pa so zelo aktivni v drugih organizacijah, kjer je delo bolj organizirano.

Zanimalo me je, kako zmoro vse delo ob študiju. Pravi, da sicer bolj težko, a gre. V prihodnjem mandatu ne bi imel rad več toliko zadolžitve. Kaže pa, da so to res samo želje. K sreči ima žena razumevanje za njegove dejavnosti.

Skrivaj je pogledal na uro. Na fakulteti so ga čakale vaje. Tudi študirati mora, ker mora narediti še nekaj izpitov iz prvega in drugega letnika. »Če hočemo kaj imeti in narediti, moramo tudi kaj žrtvovati,« se je poslovil.

Bojan Kuntarič

Pogum in srčnost naših ljudi

14. avgusta 1944 so vaščani Velikega dola za partizane minerskega voda in četo Južnoprimorskega odreda priredili veselico s plesom. Povabljeni so bili okoli sedemdeset partizanov, ki so se tedaj mudili na območju Velikega dola, in vsi vaščani.

Najprej je bil na programu kulturni program – mladinci so zaigrali Županovo Miciko, pionirji pa so se naučili igrice Sedem palčkov. Na programu je bilo tudi nekaj recitacij. Vikič Zora, ki je nastopila z recitalom Žalostinka padlim junakom, se spominja: »Pesem sem izbrala, da bi počastili spomin mnogim padlim iz naše vasi. Tedaj skoraj nobeno oko v dvorani ni ostalo suho. Matere in žene padlih so le s težavo zadrževale ihtenje.«

Po kulturnem programu je bila na vrsti dobra večerja. Veselje je bilo pogledati mlade partizane, ki so po dolgem času spet sedeli za polno mizo. Veselo pa je bilo tudi kasneje, ko je harmonikaš raztegnil svoj meh in so se mladi pari zavrteli.

Prijetno razpoloženje je nenadoma prekinil strel, ki je prihajal s strani pokopališča, kjer je bila partizanska straža. Nemci so se potihoma približali in potem napadli z vso silo. Hitro smo skušali pospraviti vse, kar bi pričalo o grobo prekinjeni zabavi, medtem pa so se partizani umaknili v kritje. Nekaj se jih je poskrilo v bunkerje, nekaj pa jih je zapustilo vas. Kril jih je partizan Tonček, ki je bil tedaj na straži. Nemci so ga ranili, vendar so ga domačini obvezali in skrili na njivo med koruzo. Zaradi neznosnih bolečin in žeje se je Tonček ponoči spet prebil do hiš, a so ga Nemci iz zasede napadli in s puškinimi kopiti pobili do smrti.

Medtem pa se je že vnela borba med partizani in Nemci, v kateri je izgubilo življenje nekaj pogumnih mladih mož. Skupina nemških vojakov se je napotila proti Volčjemu gradu, kjer je bila partizanska čevljarina. Pobili in težko ranili so nekaj delavcev. Vaščani so morali ves dan poslušati streljanje in krike pretepenih.

Še isto popoldne so Nemci v Velikem dolu zažgali šolo. Polili so jo z nafto in pritaknili ogenj. Ljudje so prestrašeno gledali v bojazni, da ne bi Nemci požgali cele vasi. Vendar se je ogenj omejil le na šolo. Po odhodu Nemcev so se vsi vaščani lotili reševanja šole. Z veliko požrtvovalnostjo jim je uspelo rešiti eno učilnico.

Nemci so nato začeli z racijami med prebivalstvom. Svoje poti v zapor se spominja Viktorija Markuža-Dunja, kurirka VOS. »Najboljši prijatelj nas kurirjev je bilo tedaj kolo, saj smo z njim prevozili vso Primorsko, od javke do javke. Nekdo je pustil eno naših koles pri cerkvi, zato sva se s tovarišem odpravila ponj. Kolesa ni bilo nikjer, zato pa so nas presenetili Nemci in nas zadržali kot talce. Zato tudi partizani niso napadli, ker bi s tem tvegali naša življenja. Nemci so nas natovorili z municijo in drugim zaplenjenim materialom, meni so v roke potisnili še kolo, ki sem ga prej iskala, potem pa smo odšli proti Tomaju. Ves čas smo hodili spredaj kot nekakšna zaščita, če bi partizani slučajno napadli iz zasede.

V Tomaju so Nemci enega od talcev izpustili in to nam je vilo volje, saj smo pričakovali, da bodo tudi nas v kratkem izpustili. Vendar pa so nas v Tomaju zaprli. Z dekleti so še dokaj lepo ravnali, medtem ko so imeli fante vso noč vklenjene z rokami na hrbtu. Naslednjega dne so nas odpeljali v zapore na Opčine. V začetku smo imeli za komandanta dokaj prijaznega italijanskega maršala, ki nam je dovolil, da smo se vsak dan vsaj lahko umili, saj je bil zapor umazan in poln sten in uši. Kasneje pa so ga nadomestili z novim, ki nam ni privoščil drugega kot mučna vaskodnevna zasliševanja. V naslednjih dneh so me odpeljali v Trst, skupaj s še nekaj dekleti iz naše vasi.

Vsak dan smo prestajale mučne ure negotovosti, ko so nas sklicali na hodniku in brali imena zapornikov, obsojenih na smrt ali na zaporno kazen v Rižarni, od koder skoraj ni bilo poti nazaj. Celice so se praznile s poznanimi, od katerih se marsikdo ni več vrnil, in se znova polnile z novimi jetniki.

V septembru so nas okoli dvesto deklet premestili v zapore v Udine. Dolgotrajno bivanje v neurejenih celicah tržaških zaporov je povzročilo, da sem zbolela, zato so me v Udinah dali v bolnišnico. Od tam mi je po nekaj dneh uspelo pobegniti in se vrniti domov.

To je zapis o majhnem, morda ne tako pomembnem dogodku iz naše zgodovine, ki pa priča o surovosti okupatorja in seveda o pogumu in srčnosti naših ljudi, ki so se goloroki zoperstavili mogočnemu sovražniku.

Olga Vrtovec-Sonja

S pristnim sodelovanjem krepimo bratstvo in enotnost

Pred dnevi se je iz Slavonskega Broda vrnila osem članska delegacija občinske konference ZRVS Radlje ob Dravi, kjer se je udeležila tovariškega in delovnega srečanja rezervnih vojaških starešin.

Gre za že tradicionalno sodelovanje treh občinskih konferenc ZRVS iz Hrvatske, Slovenije in Makedoni-

svet so se vse leto skrbno pripravljali v vodstvih občinskih konferenc.

Tovarši iz Gostivarja v Makedoniji so pripravili zanimiv prispevek o skupinskem delu kot obliki izobraževanja in o problemih v zvezi s tem, gostitelji iz Slavonskega Broda pa o praktičnih vidikih strokovnega izpopolnjevanja rezervnih vojaških

nizacij ZRVS – od občinskih do osnovnih in krajevnih, kjer je temelj strokovnega delovanja, ki teče od individualnega preko skupinskega dela do širših oblik delovanja na občinskem in širšem nivoju. Rezervni vojaški starešine se prav tu usposabljaajo za reševanje najzahtevnejših nalog za obrambo (predvsem tehnične zadeve, spoz-

Člani delegacij občinskih konferenc ZRVS iz Radelj ob Dravi, Gostivarja in Slavonskega Broda, ki so se udeležili tovariškega in delovnega srečanja

je. Tokrat so bili gostitelji iz Slavonskega Broda, ki so že drugič odlično pripravili to snidenje rezervnih starešin, ki ga organizirajo vsako leto na podlagi sporazuma o medsebojnem sodelovanju in izmenjavi izkušenj o strokovnem delu organizacij ZRVS.

Letos je bilo srečanje izredno dobro pripravljeno, posebej njegov strokovni del, na katerem so udeleženci razgrnili cel splet zanimivih vprašanj. Za ta delovni po-

starešin. Delegacija iz Slovenije se je ukvarjala z oblikami in metodami individualnega usposabljanja članstva naše organizacije.

Strokovno posvetovanje je dokaj zahtevni temi je bilo vsebinsko tehtno in koristno, zlasti zaradi izmenjave izkušenj, ki so popestrile teoretični del. Obravnavali so zelo aktualno problematiko s področja usposabljanja rezervnih vojaških starešin. Izpostavljena so bila bistvena področja delovanja orga-

navanje naj sodobnejšega orožja, opreme in strategije).

Posebno težo je dalo posvetovanju tudi dejstvo, da so sodelovali ugledni predstavniki iz predsedstva zveze ne in republiške konference ZRVS, ki so se tvorno vključevali v razpravo in s kakovostnimi prispevki obogatili raven posveta. Po posvetu so bili sprejeti tudi ustrezni sklepi in stališča, ki bodo gotovo koristili nadaljnjemu delu naše organizacije.

Peter Macuh

ALBERT KLUN

SLOVENSKI BORCI PRI GRŠKIH, ALBANSKIH IN MAKEDONSKIH PARTIZANIH

Prvi samostojni slovenski bataljon je bil ustanovljen v začetku marca 1945 pri Glavnem štabu NOV in PO Makedonije v Skopju. Vanj so vključili predvsem Slovence, partizane, ki so tja prišli iz grških, albanskih in makedonskih partizanskih brigad. Začetki njihovega vključevanja v narodnoosvobodilno vojsko Albanije, Makedonije in grških partizanov pa segajo daleč nazaj, v obdobje po kapitulaciji Italije ali pa še prej.

Primorski Slovenci in istrski Hrvati (Istra, Zadar, Lastovo, Cres itd.) so morali na italijansko fronto v Grčijo. Koliko jih je bilo tam v letih 1940–1943, je težko reči, lahko pa trdimo, da jih je bilo v stotisočglavi italijanski vojski vsekakor nekaj tisoč. Ugotovljeno je, da je bilo v italijanski diviziji »Julia« na grški fronti tudi precej Beneških Slovencev. Njen 8. polk so namreč sestavljali bataljoni »Civiale«, »Gemonia« in »Tolmezzo«. Junija 1940 so zahtevali, da je treba iz te divizije izločiti oficirje in vojake slovenske narodnosti, toda ne samo iz krajev, ki si jih je Italija prilastila po prvi svetovni vojni, temveč tudi iz Beneške Slovenije, ki je takrat bila sestavni del Italije že celih 74 let! Do izločitve Beneških Slovencev pa le ni prišlo; še nadalje so ostali v diviziji ter morali padati za fašistično Italijo na različnih frontah.

V italijanski okupatorski vojski v Grčiji se je torej tako ali drugače znašlo precejšnje število Primorcev in Istranov. Najbolj pa preseneča dejstvo, da je italijansko vojaško poveljstvo poslalo na fronto v Grčijo tudi poseben kazenski bataljon (battaglione speciale) s tremi četami, namreč 215., 216. in 217. posebno kazensko četo. Ta bataljon internirancev je italijansko vojaško poveljstvo ustanovilo v pozni jeseni 1942 v vojaškem zbirnem centru Asti. Enoto je sestavljal letnik 1923.

Mladič iz tega bataljona so jeseni in pozimi 1942 s silo odpeljali z domov. Februarja 1943 so bataljon poslali v dobro zastraženi zaprti vagoni prek Jugoslavije v Grčijo ter 215. kazensko četo razmestili na otoku Kefalonija, 217. posebno kazensko četo pa na Krfu, medtem ko je bila 216. posebna kazenska četa na Peloponezu. Bržkone je tej italijanski okupatorski vojski tam močno primanjkovalo delovne sile. V strahu pred zavzezniko invazijo na Balkanu je hitela utrjevati zlasti nekatere strateško pomembne otoke. Pri tem je 215. posebno kazensko četo na Kefaloniji vojaška oblast uporabljala pri gradnji obalnih utrd, 217. posebno kazensko četo na Krfu za delo na velikem vojaškem letališču, 216. posebno kazensko četo pa na Peloponezu za najrazličnejša težaška dela.

Dvestopenajsta posebna kazenska četa je bila neposredno podrejena štabu divizije »Acqui«, ki ji je tudi določal delo.

Za nadzorstvo nad četo je skrbelo še karabinersko poveljstvo. Položaj v tej četi opisuje Srečko Likar takole: »V razmerah izredno vroče klime Jonskih otokov so morali Slovenci ob slabi hrani, v malaričnih predelih in ob nenehnem upiranju opravljati najtežja dela. Na delo so hodili v stalnem spremstvu italijanskih stražarjev, ki so ravnali z njimi kakor z ujetniki.«

S prihodom 215. posebne kazenske enote je dobil otok posebnost, kakršne dotlej ni imel. Fašistični oficirji so nanjo gledali s prezirom, pripadnike čete pa imeli za nekakšne delovne stroje. O četi so prezirljivo govorili, da je to četa banditov.

Vezi z grškimi protifašisti

Posebna kazenska četa je bila v začetku razmeščena v naselju Perataka, v južnem delu otoka. Primorci in Istrani v italijanskih vojaških uniformah so takoj vzbudili pozornost pri domačem prebivalstvu. K temu je najprej pripomogla slovenska pesem. Prišlo je do pogovorov z domačini, ki so tako zvedeli, kako je s slovensko narodno manjšino v Italiji in obenem še za narodnoosvobodilni boj jugoslovanskih narodov. Naše ljudi so takoj vzljubili in jim skušali na najrazličnejše načine pomagati, saj so tudi sami morali prenašati okupatorski

Srečko Likar, rojen 10. 1. 1922 Otlica – Ajdovščina, pripadnik organizacije OF od leta 1941 dalje, organizacije FAM na otoku Kefaloniji in ustanovitelj čete »Primorje« pri komandi Jonskih otokov 7. grške brigade Elasa, slikan v Skopju, februarja 1945 kot komandant 1. samostojnega slovenskega bataljona glavnega štaba JA za Makedonijo.

jarem. To pa je kmalu prišlo na ušesa oficirjem divizijskega štaba. Pripadnikom 215. posebne kazenske čete so prepovedali vsak stik z domačini in so jih iz vasi Perataka za kazni premestili v kraj Sami. Štab divizije je hotel pred domačim prebivalstvom na nek način prikriti razliko med pripadniki 215. čete in redno vojsko, v kateri je bilo tudi nekaj Primorcev (v 317. pešpolku je bilo okrog 30 Slovencev). Zato jim je dodelil stare in že izrabljene puške, vendar brez nabojev.

Povezavo z domačini pa so močno ovirale jezikovne razlike. Z dobro voljo so premostili tudi to oviro. Srečko Likar, ki je v četi ustanovil in uspešno vodil narodnoosvobodilni odbor, se je na otoku povezal z glavnima voditeljima ELAS (narodnoosvobodilna vojska), tj. z mlinarjem Stamatissom, starim komunistom, in Miliarexisom, bivšim španskim borcem, ki je na otoku živel v ilegali. Ta povezava je ugodno vplivala na delovanje četnega narodnoosvobodilnega odbora. S tema predstavnikoma grškega odporiškega gibanja na otoku je Likar razpravljaval o vseh pomembnih vprašanjih, potem pa si je odbor laže zastavljal akcijski program.

Povezava z grškimi protifašisti se je od aprila 1943 dalje vedno bolj krepila. Odbor je skupaj z njimi izdelal tudi načrt za beg Primorcev in Istranov z otoka, da bi se vključili v grške partizanske odrede. Toda sprčo slabe povezave med otokom in kopnim do tega ni prišlo. Med tem sta voditelja ELAS sporočila Likarju novico, da nameravajo na otoku ustanoviti partizanski odred. Kmalu po kapitulaciji Italije so to svojo namero tudi uresničili. Toda brž se je pokazalo, da je ta partizanski odred slabo organiziran in da ni seznanjen s partizanskim načinom bojevanja.

Kapitulacija Italije 8. septembra 1943 je povzročila v italijanski vojski na otoku precejšen preplah. Večina oficirjev je bila fašistično usmerjena in se je bila pripravljena vdati Nemcem. Da bi to preprečili, so Primorci in Istrani skupaj z domačini razvili močno propagando med italijanskimi vojaki. Med organizatorji tega gibanja je bilo tudi nekaj Italijanov, med njimi zlasti artilerijski kapetan Amos Pampaloni. Toda kmalu nato je otok postal prizorišče krvavih bojov z Nemci. Prišlo je celo do pokolov, ki močno spominjajo na metode, kakršne je svoj čas uporabljal maršal Rodolfo Graziani v okupirani Etiopiji in Libiji.

(se bo nadaljevalo)

Osnovna šola v Vipavi nosi ime po domačinu, pesniku in revolucionarju Dragu Bajcu

Od Lozic do Budanj

»Oprostite, prosim, kje pa je tu v Vipavi osnovna šola?«
»Le naprej po cesti, mimo vinske kleti; ne morete zgrešiti.«

Res ni bilo mogoče zgrešiti. Asfaltirano igrišče pred novo šolsko stavbo, spomenik Draga Bajca med zelenjem pa še novi stoli, ki so jih pravkar pripeljali za prvošolčke, so bili zadosten kazipot.

Z Ireno Sinkovcovo se že dolgo poznamo; prek naših pionirjev dopisnikov. Irena namreč vodi na šoli literarno-novinarski krožek. Letos ima dve skupini iz višjih razredov, teh je kar več kot sedemdeset, še posebej pa pišejo učenci iz nižjih razredov, ki so sestavili skupinico 21 članov. Lahko trdimo, da kažejo Vipavci zelo veliko

Irena Sinkovc

zanimanje za pisanje. Morda navdušenje nekoliko uplaha pri fantih v višjih razredih. Irena pravi, da ni treba voditi nobene evidence o navzočnosti, saj so stoli vedno vsi zasedeni. Pravzaprav imajo težave s prostorom, kjer naj bi se vsak teden zbirali in ustvarjali. Tako se večkrat zgodi tudi, da pišejo kar na hodnikih. Druga stvar, ki jim tudi dela preglavice, pa je, kako uskladiti urnik krožka. Za Vipavce bi že šlo nekako, toda tu so še vozači, ki prav tako radi primejo pero v roke.

O čem najraje pišejo? »Nekateri bi pisali samo pesmi, drugim je vseeno,« pravi Irena. »Včasih so teme proste, včasih pa jih ob tem in onem dogodku ali prazniku skupaj določamo. Sodelujemo tudi pri natečajih. Takrat se krožkarjem pridružijo še drugi učenci iz posameznih razredov. Ob praznikih in spominskih dneh skupaj z zgodovinarji in likovniki pripravljamo razstave v šolskem hodniku. Tako bo tudi za letošnji 29. november. Razstava bo nosila naslov »Če imaš domovino, si srecen in če imaš kruh, si bogat«. K našim krožkom vabimo tudi borce, in ko oni spregovorijo, je ura vedno prekratka. Zanima nas še dogajanje v krajevni skupnosti. Kamorkoli pridemo, nas lepo sprejmejo, naši krožkarji pa novice skrbno zapisujejo. Da sledimo dogajanju v šoli in na poti v šolo, tega ni treba posebej omenjati. Večina zbranega gradiva najde prostor v šolskem glasilu Mladi Vipavec, pišemo pa tudi za druge slovenske časopise, med drugimi tudi za TV-15. Sicer pa pri vsaki uri našega krožka najdemo še kakšno minuto za rebus, križanko in podobno, kar pritegne pozornost.«

Nekaj bi še radi storili, za

vozače, da bi jim omogočili sodelovanje tako pri literarno-novinarskem krožku, kakor pri drugih interesnih dejavnostih, ki jih je v šoli kar precej. Iz nekaterih krajevnih skupnosti se vozijo učenci že v nižje razrede: iz Lož in Manč na Goče, v Vipavo pa s Slapa, medtem ko se v višje razrede vozijo učenci v Vipavo iz vseh krajev od Lozic pa do Budanj. Na Gočah je ena od vipavskih podružničnih osnovnih šol. Poleg te so še podružnične šole Budanje, Podnanos in Vrhpolje. Imajo tri kombinirane oddelke: dva na Gočah in enega v Vrhpolju. Prevoz učencev je organiziran s šolskimi avtobusi in tudi za to so poskrbeli, da imajo brezplačen prevoz učenci, ki so oddaljeni več kot štiri kilometre. Za tiste, ki so bližje šoli, pa ni enotnosti: eni plačujejo, drugi pa ne.

»Kako ti prevozi vplivajo na učni uspeh, bi težko rekli; ene bolj prizadene, drugi so manj občutljivi. Vsekakor pa so utrujeni; zjutraj vstajajo zgodaj, zvečer prihajajo pozno domov,« nam je povedala tovarišica ravnateljica Marija Kosmač, ki je v šoli od leta 1962. Takrat je učila še v stari šolski stavbi, v novi pa poteka pouk od leta 1969. Stara šola zdaj sameva zapuščena in zaprta. V novi šoli pa ima 530 učencev na voljo komaj enajst učilnic. To je vsekakor premalo za enoizmenski pouk. Tako se začenja prva izmena ob sedmih in dvajset minut zjutraj, komaj ob šestih zvečer pa se šolska vrata za pouk zaprejo. »Kljub temu nam je nekako uspelo uvesti delno kabinetni pouk,« pravi tovarišica ravnateljica. »Dobili smo učilnico za fiziko in kemijo, za likovni pouk, za zgodovino, zemljepis, manjkajo pa nam delavnica za tehnični pouk, učilnica za gospodinjstvo, za glasbeni pouk in telovadnica. Da smo lahko spravili

jijo? Med učenci je veliko zanimanje za tehnične dejavnosti in če bi bilo več možnosti za tehnično usmerjanje, bi interesne dejavnosti verjetno bolj vplivale na poklicne odločitve. Tako pa prednjači umetnostno področje. Letos so začeli s foto krožkom, ker so dobili temnico, načrtujejo pa še modelarski krožek. Izrazito uspešni so likovniki, lutkarji, literarno-novinarski krožek, pevski zbor žanje lepe uspehe, dramski krožek je letos že imel nastop. Pridni so v šahovskem krožku, astronomskem krožku, v krožkih ročnih del, za nižje razrede imajo krožek, ki najmlajše seznanja z osnovami tehnike. Tu so še biološko-kemijski krožek, ritmika, obrambni krožek in krožek OZN. Zelo pohvalijo svoje rokometase, ki so uspešni, čeprav nimajo telovadnice. Potrudijo se in se vozijo na trening v Ajdovščino. Obetajo pa si še nogometni krožek, ki ga bo vodil mentor iz nogometnega kluba.

»Mentorji so večinoma naši učitelji, pristopi pa tudi naša vojska,« je povedala Marija Kosmač. »Zelimo si čimveč zunanjih mentorjev, strokovnjakov iz delovnih organizacij, saj je to nena zadnje pomembno tudi za vključevanje v program usmerjenega izobraževanja. Pa nam ne uspeva ravno najbolj. Nepedagoški delavci se zelo težko odločajo za mentorstvo. Iz Kmetijske zadruge so nam obljubili mentorja za kmetijski krožek, iz Zdravstvenega doma nekoga, ki bo naše učence seznanil z nego dojenčka, iščemo tudi zunanjega sodelavca za šiviljski krožek. Vedno pa naletimo na dobro voljo v delovnih organizacijah, ko potrebujemo materialno pomoč: tako nam pomagajo Fructal iz Ajdovščine, Mlinotest, tozdi Mlekarna, Vinarska klet in Kooperacija

Skupina osnovnošolcev iz Vipave pri spomeniku Dragu Bajcu pred šolsko stavbo, ki nosi po njem ime

športne rekvizite, smo morali izprazniti eno od učilnic. Tudi telovadijo učenci kar v razredih, le če ni premrzlo in ne brije okoli ušes preobra burja, si privoščimo telovadbo na prostem.

Veliko premišljujemo, kako bi te naše »pomankljivosti« premostili. Občinski samoprispevek je propadel. Morda nam bo pomagala republika, bomo videli,« je izrazila upanje moja sogo vrnica. »Saj ni samo naša šola potrebna pomoči. Nasploh je stanje šolskih stavb v občini pereče. Zgradbe so stare in nefunkcionalne. To pa zahteva ogromno sredstev.«

Interesne dejavnosti si iščejo prostor in čas zelo na tesnem, med obema izmenama, da lahko sodelujejo učenci dopoldanskega in popoldanskega pouka. Kaj go-

Kmetijskega kombinata Vipava pa konfekcija Vipava, LIPA, SGP Primorje, ki se vključuje tudi s filmi in predavanji.«

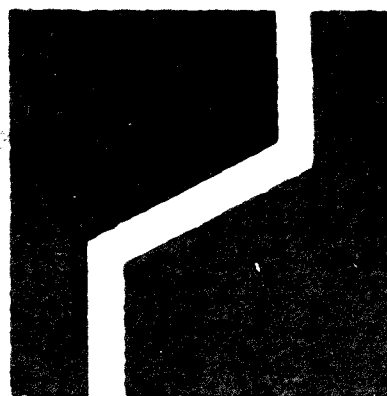
Pa še to me je zanimalo, kam odhajajo učenci po osemletki. Predlani je bila moderna elektronika, sicer pa se odločajo za različne smeri: v strojništvu, v živilsko stroko, za pedagoške delavce, vzgojiteljice, za šivilje, v zdravilstvo. Le za gradbeništvo jih je premalo, glede na potrebe v občini, in tudi za kmetijstvo ni pravega zanimanja. Poleg tega se le redko zgodi, da bi nekdo, ki je končal šolo, obdeloval zemljo doma. Odloči se za zaposlitev v Kmetijski zadruzi. Le če ga bodo razmere prisilile v to in bo uvidel, da bo na kmetiji lahko dobro živel, se bo sprijaznil z zemljo.

Ziva Drole

SKUPŠČINA OBČINE KOPER

OBČINSKI ODBOR ZZB NOV
OBČINSKI ODBOR ZRVS
OBČINSKA KONFERENCA ZKS
OBČINSKA KONFERENCA SZDL
OBČINSKI ODBOR ZVEZE SINDIKATOV
OBČINSKA KONFERENCA ZSMS
IZVRŠNI SVET OBČINE IN DRUGE DRUŽBENOPOLITIČNE
ORGANIZACIJE

Čestita za dan republike – 29. november

**Splošno gradbeno
podjetje
Primorje Ajdovščina**

n.sol.o

65270 Ajdovščina

Telefon: (065) 61-221-pp 82, telex: 34352 YU
primo telegram primorje Ajdovščina

DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE IN OBČINSKA SKUPŠČINA OBČINE

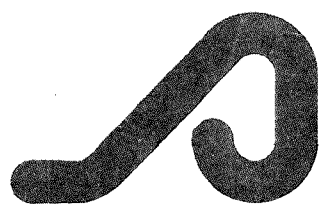
IZOLA

ČESTITAJO VSEM DELOVNIM
LJUDEM IN OBČANOM ZA 29.
NOVEMBER, DAN REPUBLIKE

vozila gorica

VOZILA GORICA, n. sol. o
ŠEMPETER PRI GORICI

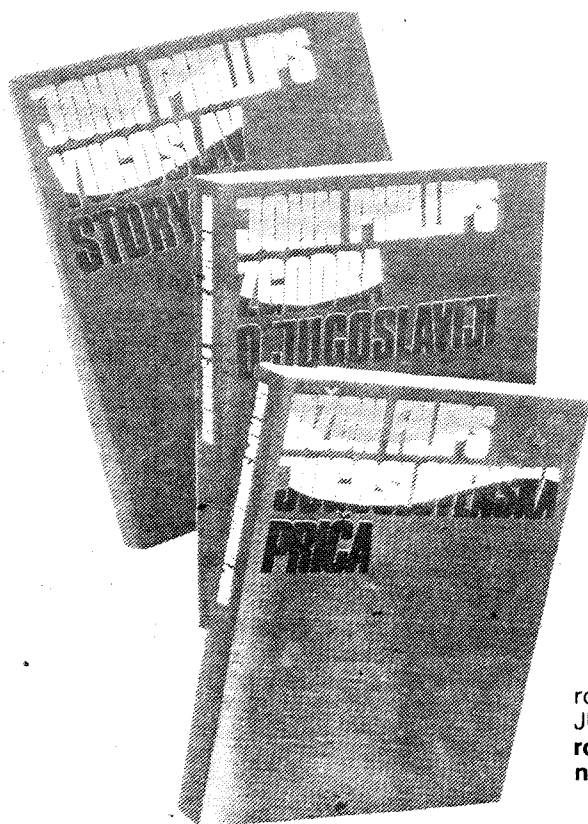
GORICA: PRIKOLICE, CISTERNE, OSI, PESTA, KOL. OBROČI,
KOVANO ORODJE

 sežana

Tovarna pletenin in konfekcije
Sežana

66210 Sežana, Stjenkova 1, telefon: 067-72351

- telefon – direktor: 067- 73875
- Teleks: 34-260 Sežana
- Telegram: »Sežana« Sežana
- Tekoči račun: SDK Sežana
- 51420-601-11529

DRŽAVNA
ZALOŽBA
SLOVENIJE
– LJUBLJANA

DO 30. 11. 1983 lahko na-
ročite knjigo ZGODBA O
JUGOSLAVIJI po predna-
ročniški ceni 1.800,00 di-
narjev

TOVARNA POHIŠTVA

»LIPA«

AJDOVŠČINA n. sol. o.
65270 AJDOVŠČINA YU

- P. P.: 80
- TELEFON: (065) 61-011
- TELEGRAM: LIPA AJDOVŠČINA
- TELEX: 34 340 YU LIPA
- TEKOČI RAČUN: 52010-601-10836

Naročilnica TV-15 Naš tovariš

Nepreklicno naročam knjigo:

Zgodba o Jugoslaviji po prednaročilniški ceni (1800 din)

Priimek in ime: _____

Naslov (ulica): _____

Naslov zaposlitve: _____

Datum: _____

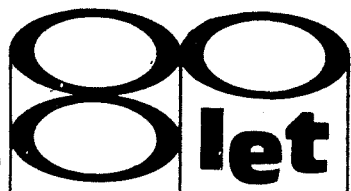
Podpis: _____

NAGRADNA KRIŽANKA

PEKO TRŽIČ

Razpis nagradne križanke

Drugo križanko za praznične dni pa je prispeval »Peko Tržič«. Pravilne rešitve pošljite na naš naslov: Uredništvo TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana do 8. decembra 1983. Na levi rob pripišite Peko Tržič. Želimo vam veliko uspeha, da boste morebiti dobili knjižno nagrado iz programa založbe Borec.

80 let

PeKa TOVARNA OBUTVE TRŽIŠČE

STRUP. ŽUŽELKE FJORD NA NORV. CELJ. TOVAR. M. ČRKA ZBIR GRADIVA LJUB. LEPOTE SEVER PREB. ESTONIJE KAZ. ZAJMEK KRATICA AVTO Š. PREBIV. STARO GR. PLEM. 3 KOPITAR OS. ZAJM.

GR. ČRKA FINA TRAMINA

REČ. RIBA GRED ITALIJA SARA-JEVO WELLES MESTO V LR NOR.

SEBIČ-NEŽ TRITIJ IND. RASTLINA ROSEBNA ŽARNICA VAJKARD JANEZ

DUŠIK 18 IN 23 ČRKA DEL V HODA VINKO LJUB. LADO RIM. ENA NEGRI FR. TISK. AGENC. TRENU-TEK

TV-15 DEL RASTLINE DAL. M. IME PREPLET MOH. BOG MEDMET

KALCIJ TUJE Ž. IME REKA V BOSNI RUDI JAN NIKALNKA ANTON ASKERC MOAMER EL. 10. ČRKA

SOROD-NIK DEL JADRNICE VOĐJA SLOV. SLIKAR JOŽE ENAKI ČRKI

VEDA O KULTURI

GLEDA-LIŠČE 16. ČRKA NASILEN VSTOP DVA SAM. KORALNI O. V M. KRONE-ZIJI

ŽENSKO DRUŠTVO TUJE Ž. IME ANGL. PESNIK DELOVNA ORG. TRAVNIK EISEN-HOWER

IRENE EPPL

JUNAK V KRSTU PRI SAVI-CI

MESTO V SSSR RADON KONSTA-TIN USINSKI AT. KLUB CIGAN Ž. IME KISIK PREDLOG GR. ČRKA LAT. PREDPONA V TUJKAH JOKANJE

VRSTA OBUVALA RELIG. ODKRITJE KRAJ V HRVAT. M. IME PRIRODA DETE VRSTA MACKE

BASK. TAJNA ORG. VRSTA VETANICE URAN JAP. Ž. IME JAP. IGRA

TV-15 NARODEN PLES REDKO M. IME SELEN GR. ČRKA KAČA VELIK. MESTO V BAČKI KOHONT RECIPE DRUŽ. POLOŽAJ DUŠIK GORICA AMPER

KRAJ ZNAN IZ NOB KRAJ ZNAN IZ NOB CE-TUNG PREDLOG REKA V SIBIRIJI

ŠPAN. VZKLIK AMER. TISK. AGEN. MESTO V BOSNI LITIJ OBVESTI-LO RIM. 5 RAMOUS OSVALDO RADIJ

AVIONI POLJ. PTICA NAŠ OTOK

AFRIŠKA ŽIVAL

NAGRADNI KUPON

IME

PRIIMEK

NASLOV

Franjo Lubej-Drežec

2

Spomini na koroški plebiscit

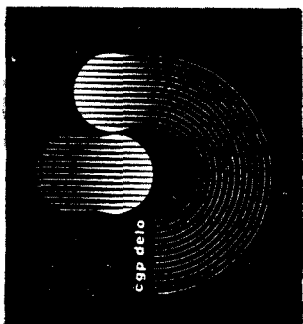
Njegova opažanja so bila žal resnična, vedenje Slovencev se je zadnje uro bistveno spremenilo. Kar jih je šlo volit nekako s prvo mašo, so se upali v zmago. Potem so glasovali samo še najbolj zavedni, ne več za zmago, temveč za izboljšanje statistike.

»Počakali bomo še do poldne,« je rekel Kukovec. »Naše ljudi bo treba posvariti, da ne ostajajo po hišah, kjer niso več zaželeni. Treba jih bo zbrati in se pripraviti na odhod.« Ko smo v neki gostoljubni hiši čakali, da se zberemo za odhod, smo doživeli še tole. Na bližnji njivi je kmet nakladal repo na voz. Opazil nas je in vedel, kdo smo. Bilo nas je gotovo že petdeset, pa nam je le pokazal »osla«. Iz naše skupine sta se utrgala dva možakarja, stara okoli 60 let. Kar urno sta jo ubirala za kmetom, ki je pogнал vola. Tolkel je po živalih, repa pa se je usipavala z voza. Dohitela sta kmeta, ga zbila na tla in ga obdelovala s pestmi. V krepkih prleških izrazih sta si dajala duška. Vsa upehana sta se vrnila. To dejanje se nam je zdelo v tistem hipu kar sprejemljiv odgovor izizvalcu.

Naša kolona se je zbrala in napotila v Pliberk na postajo. Skozi Pliberk smo zdaj korakali že v urejenih četverstopih. Trg je bil poln Nemcev, ko so proslavljali zmago. Čutili, videli in slišali smo samo krohot in psovke. Bili smo med prvimi Slovenci, ki so občutili vse breme koroških Slovencev.

Noč je bila, ko smo na postaji čakali na vlak. Kmalu smo z vlaka videli že tudi prve goreče slovenske domove, ki so postali žrtve zmagoslavnega maščevanja.

Konec

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:

Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigovoznica)

SKUPŠČINA OBČINE NOVA GORICA

Z VSEMI DRUŽBENOPOLITIČNIMI
ORGANIZACIJAMI

Čestitajo vsem borcem, aktivistom in
simpatizerjem NOV, delovnim ljudem in
kolektivom za dan republike – 29. november

METLIKA

Pododbor borcev Tomšičeve brigade

V dvorani skupščine občine v Metliki so se v soboto zbrali borci Tomšičeve brigade iz metliške občine, ki so jim podelili spominske medalje Tomšičeve brigade in knjigo Francija Strleta »Tomšičeva brigada – uvodni del« s posvetilom. Ob tej priložnosti je govoril Jože Oblak-Sime, predsednik odbora skupnosti borcev Tomšičeve brigade, in orisal življenje, delo in smrt Tonea Tomšiča.

Ob tej priložnosti so ustanovili pododbor borcev Tomšičeve brigade za področje občine Metlika, ki ga bo vodil predsednik Zvonko Hanzelj. Metliški pododbor je že sedmi pododbor borcev Tomšičeve brigade, pripravljajo pa še ustanovitev pododborov v Črnomlju in Novem mestu.

Podelili so še nagrade za najboljše spise učencem metliške osnovne šole »15. SNOUB – Belokrajnska« ob letošnji kurirčkovski pošti. Prvo nagrado – 10-dnevno bivanje v počitniškem domu ZZB v Banjolah pri Pulju – je dobila učenka Snežana Popović za spis »Večno bodo ostali v naših srih« o kurirjih in njihovi javki pri kozolcu Veseličeve pristave, ki je sovražnik ni nikoli odkril. Drugo in tretjo nagrado – knjigo »Tomšičeva brigada – uvodni del« sta prejeli učenki Marija Borštnar in Alenka Fricelj.

Predstavniki odbora skupnosti borcev Tomšičeve brigade so še podarili knjige »Tomšičeva brigada – uvodni del« Karlini, sestri padlega političnega komisarja prvega bataljona Tomšičeve brigade Staneta Bajuka, osnovni šoli Metlika, Belokrajnskemu muzeju iz Metlike in občinskemu odboru ZZB NOV Metlika.

Na prisrčni slovesnosti, ki so jo popestrili pionirski pevski zbor in recitatorji, so bili tudi predstavniki občinskih družbenopolitičnih organizacij.

Borci Tomšičeve brigade so si nato še z zanimanjem ogledali Belokranjski muzej v Metliki.

J. O.

TOLMIN

Padli niso pozabljeni

Na Mostu na Soči je borčevska organizacija za prvi november obnovila grobnico padlih borcev in drugih žrtev za svobodo. Grobnica, ki jo je bil že precej prizadel zob časa, je dobila po obnovi povsem drugačno podobo in predstavlja sedaj dostojno obeležje žrtvam za svobodo.

Pri tej akciji so se še posebej izkazali nekateri člani naše borčevske organizacije, ki so z dobro organizacijo in veliko prostovoljnega dela hitro ter sorazmerno poceni obnovili to grobnico. Po udariti je namreč treba, da je to njihova že druga letošnja akcija, saj so že poleti prav tako s prostovoljnim delom pomagali pri postavitvi spomenika padlemu heroju Dušanu Munihu-Darku na Mostu na Soči.

Žal moramo ugotoviti, da pri takih delih sodelujejo vedno isti, kar gotovo ni prav. Upravičeno bi lahko pričakovali tudi pomoč drugih ljudi, predvsem mladine. Tudi letos ob prvem novembru se je zbralo na žalni slovesnosti ob grobnici veliko število krajanov, kar priča, da kljub vsemu še ni zbledel spomin na tiste, ki so darovali svoja življenja za našo svobodo.

MILKA TALJAT

PORTOROŽ

Srečanje borcev jubilantov

Krajevni odbor ZB Portorož je povabil na srečanje vse, ki so v letošnjem letu dopolnili šestdeset, sedemdeset ali osemdeset let. Na srečanje so borci prinesli za pokušino svoje vino ter s tem pozivili to srečanje. Pionirke iz Portoroža so zapele nekaj partizanskih pesmi, kar je mnogim borcem še bolj obudilo spomin na partizanska leta.

MILAN CIRK

Vabila

Krajevno združenje borcev NOV, družbenopolitične organizacije in svet KS Skrilje na Vipavskem, bomo v nedeljo 27. novembra 1983, ob 14. uri odkrili spominsko obeležje partizanski bolnišnici, ki je delovala v času goriške fronte v osnovni šoli v Skriljah. Ob tej priložnosti bomo razvili tudi borčevski prapor. Na slovesnost vabimo zlasti zdravstveno osebje tedanje bolnišnice, borce, ki so se v njej zdravili, in druge občane.

KO ZZB NOV, DPO in svet KS Skrilje

Koordinacijski odbor združenj borcev in vojaških invalidov NOV mesta Nova Gorica prireja ob dnevu republike 2. tradicionalno srečanje borcev in vojaških invalidov mesta Nove Gorice v počastitev svojih članov jubilaritov (60, 70, 80 let in vseh starejših) in 40. obletnice rojstva republike.

Srečanje bo v petek, 25. novembra 1983, ob 17.

TITTOVO VELENJE

Kako na izlet

Izleti – povezani z obiskom spominskih obeležij NOB, so ena od prijetnejših dejavnosti organizacij Zveze borcev NOB. Danes pa – ko naša celotna družba z velikimi naporji premaguje gospodarske težave, smo se dolžni tudi člani ZB stabilizacijsko obnašati. To še prav posebno, če člani zaradi skromnih osebnih prejemkov ne zmorejo vse dražjih prevozov na daljših relacijah.

Tudi mi, to je odbor ZB NOV Center-levi breg Titovo Velenje, smo se morali odločiti, kako in kam. Povezali smo se s tovariši iz Šoštanj in naleteli na polno razumevanje.

V nedeljo, 16. oktobra, so se naši člani dopoldne odpeljali z rednim avtobusom v Šoštanj, kjer so nas Šoštanjčani prisrčno sprejeli. Takoj za tem so nas popeljali po mestu in smo tako obiskali vsa spominska obeležja iz NOB, ki jih v Šoštanju ni malo. K spomeniku talcem smo položili venec in se poklonili njihovemu spomenu. Ogledali smo si tudi Napotnikovo galerijo. Prav posebno tople vtis pa smo odnesli iz osemletke Karla Destovnika-Kajuha, kjer nam je ravnatelj šole tovariš Kordeš po prisrčnem pozdravu zelo nazorno pripovedoval o kulturniški skupini 14. divizije. Z zanimanjem smo si ogledali ves razstaveni prostor. V šolskih prostorih smo si tudi ogledali stalno razstavo slikarskih in kiparskih izdelkov marljivih učencev.

Pri ogledu vseh zgodovinskih znamenitosti v Šoštanju nas je vodil Miloš Volk in nas seznanil tudi z zgodovino Šoštanja – za kar smo mu bili vsi udeleženci tega izleta prav posebno hvaležni.

Popoldne nam je ob prijetnem kramljanju v prostorih ribiške družine Šoštanj čas hitro minil. Minil nam je v zavesti, da smo videli in zvedeli veliko ter, da narn je ob malenkostnih izdatkih bilo resnično prijetno.

F. KOVIČ

LJUBLJANA

Pomniki Briško- beneškega odreda

Pred nedavnim je bil sestanek članov ljubljanske sekcije Briško-beneškega odreda, na katerem so govorili o delu v letošnjem letu. Doseženi so bili lepi uspehi, vendar pa nas v bližajočem se letu 1984 čakajo že zahtevne naloge.

Med prvimi je prav gotovo obnovev spominskega obeležja pod Kobalarjem, kjer so v septembru 1943 zaprile borci Briško-beneškega odreda, 17. brigade in bataljona Garibaldi. Tega obeležja danes nihče ne oskrbuje, Ob njegovem odkritju namreč ni bila določena nobena družbenopolitična organizacija ali krajevna skupnost za oskrbnika. Dogovorili smo se, da bomo spominsko obeležje obnovili in vstavili ploščo z napisom. To akcijo bo prevzela Skupnost borcev Briško-beneškega odreda in 17. brigade Simona Gregorčiča. Sprejet je bil tudi sklep, da se v širšem območju Kanala odkrije obeležje v spomin akcij Briško-beneškega odreda, 17. in 18. brigade. V ta namen bo sklicana seja s predstavniki borčevske organizacije in krajevnih skupnosti, kjer bodo določene lokacija in ostale podrobnosti.

Ob koncu smo se tudi dogovorili o tovariškem srečanju v letu 1984 ter izvolili nov odbor sekcije.

JANEZ DEISINGER

LJUBLJANA

Zgodovina o vojaškem šolstvu

V okviru Skupnosti vojaškega šolstva NOV in PO Slovenije deluje posebna komisija za pisanje zgodovine vojaškega šolstva NOB. Pripravi ti mora vse potrebno za tisk knjige, v kateri bo opisan celoten razvoj vojaškega šolstva med NOB v Sloveniji. Precej gradiva je zbral in napisal prof. dr. Drago Stepišnik, ki pa je žal letos spomlad hudo zbolel, tako da je delo nekoliko zastalo. V torek, 15. novembra, so se sestali vsi člani komisije, med katerimi je bil tudi dr. prof. Drago Stepišnik, in se dogovorili za nadaljnje delo.

BRANKO BLENKUŠ

uri v osnovni šoli 9. korpusa NOVJ v Novi Gorici.

Vabimo te, da se slovesnosti udeležiš in povebiš tudi svoje domače. Z udeležbo na srečanju bomo potrdili našo enotnost in tovarštvo, našo zvestobo samoupravi, socialistični in neuvrščeni Jugoslaviji bratskih in enakopravnih narodov in narodnosti – našo zvestobo avnojski Jugoslaviji.

Koordinacijski odbor združenj
borcev in VI NOV mesta Nova Gorica

Vabimo borce Gubčeve, Cankarjeve, 12. in 15. SNOUB, 1. slovenske artilerijske brigade, jurišnega bataljona in borce divizijskih štabnih enot na zbor skupnosti borcev 15. udarne divizije, ki bo v soboto, 10. decembra 1983, ob 15. uri v domu JLA v Ljubljani. Na zboru bomo pregledali delo odbora v zadnjem mandatnem obdobju in izvolili nov odbor. Po zboru bo tovariško srečanje.

Odbor skupnosti borcev
15. udarne divizije

Bojan Kirbiš

Priznanja OF zobozdravstvenim delavcem

»Z ustanovitvijo Skupnosti zobozdravstvenih delavcev narodnoosvobodilne vojne in partizanskih odredov Slovenije, konec leta 1981, ki v svojih vrstah združuje udeležence v partizanskem zobozdravstvu, aktiviste OF in internirance, se po več kot 36. letih neslutnega razvoja na novih temeljih organizirane zobozdravstvene službe začena obdobje oživiljanja spominov na posebno poglavje zgodovine zobozdravstva,

kakršnega do tedaj ni zapisala nobena vojskujoča se armada. To spoznanje šele sedaj prihaja na dan, ko so za nami narejeni resda le orisi nastanka in razvoja zobozdravstvene službe v NOV in PO Slovenije, medtem ko o delovanju zobozdravstvenih delavcev v vrstah OF in v sovražnih taboriščih ni veliko znanega, je med drugim dejal mag. dr. Velimir Vulikić, predsednik Skupnosti zobozdravstvenih delavcev NOV in PO Slovenije, na slovesnosti, ki je bila minulo sredo v prostorih Slovenskega zdravniškega društva.

Ob tej priložnosti so podelili 45 priznanj OF zobozdravstvenim delavcem – udeležencem NOV in PO Slovenije, aktivistom OF in internirancem. Poleg dobitnikov priznanj OF so se slovesnosti udeležili člani Slovenskega zdravniškega društva ter predstavniki nekaterih farmacevtskih delovnih organizacij.

Jože Čurin

Osvoboditelji Ljubljane

Na proslavi 40. obletnice ustanovitve 29. hercegovske narodnoosvobodilne udarne divizije v Gackem

Dne 12. novembra 1983 se je zbralo prebivalstvo dvanajstih hercegovskih občin in na velikem zborovanju v Gackem proslavilo štirideseto obletnico ustanovitve slavne 29. hercegovske udarne divizije. Ta divizija, v kateri so bili borci vseh narodov Jugoslavije, je od ustanovitve v novembru 1943 prešla bojno pot od Gackega v Hercegovini do slovenskih Karavank. Skupno s 15. in 18. slovensko divizijo je tudi sodelovala pri osvoboditvi Ljubljane. Preživeli borci ne morejo pozabiti, kako prisrčno jih je tedaj, 9. maja 1945, sprejelo prebivalstvo Ljubljane.

Zborovanja se je udeležilo več tisoč ljudi iz Bosne in Hercegovine, nekaj sto preživelih borcev divizije in delegacije občin Logatec in Ljubljana Bežigrad, ki sta pobrateni z občinama Gacko in Trebinje. Na proslavi so komandantu divizije, narodnemu heroju Vladu Šegrtu, podelili veliko plaketo oboroženih sil Jugoslavije. Tako je ta slavni borec prvi dobil to priznanje, saj je bila doslej ta plaketa dodeljena le enotam NOV oziroma JLA. V zahvalnem govoru je Vlado Šegrt orisal bojno pot in pomembnejše bitke 29. hercegovske udarne divizije, potem pa so odkrili spomenik, narejen iz jablaniškega marmorja, ki v podobi cveta simbolizira divizijo in njene brigade.

Po proslavi so vse udeležence domačini povabili na tovariško srečanje s kosilom, ki so ga pripravile hercegovske ženske.

-eska-

Kaže bolje

V Sloveniji že vrsto let ugotavljamo, da se iz leta v leto zmanjšuje število kandidatov za vojaške šole in poklice. Zadnjih nekaj let je to vprašanje postalo že tako rekoč kritično. Naša družba se je odzvala na to problematiko, sicer nekoliko pozno, ventilar še ne prepozna. S problemom kadrovanja mladih v vojaške šole se ukvarjajo vse družbenopolitične organizacije in strokovna telesa, ki so za to zadolžena.

Tako so to problematiko temeljito preučili v JLA, pa tudi predsedstvo CK ZKS in centralni komite naše partije. Pri predsedstvu republiške konference SZDL so ustanovili koordinacijski odbor, pri predsedstvih občinskih konferenc SZDL pa koordinacijske komisije za to problematiko. Vsi ti so najprej ocenili vzroke, zakaj se tako malo mladih Slovencev odloči za vojaški poklic.

Ugotovili so, da statusne rešitve poklica vojaškega staršine ne ustrezajo več razvoju JLA in družbe kot celote. Narava poklica je takšna, da zahteva šolanje in službovanje po vsej Jugoslaviji. Policentrični razvoj Slovenije daje mladim možnost, da se šolajo in službujejo v domačem kraju. V naši republiki je samo petina družin, ki ima več kot štiri člane, medtem ko je takšnih družin v drugih republikah celo do dve tretjini. Močan vzrok je tudi preveč kampanjsko delo odgovornih na tem področju. Pomankljiva je tudi propaganda dejavnosti na tem področju, kadrovanje ni vgrajeno v šolske programe in programe dela strokovnih služb, pa tudi naša družba še ni ustrezno ovrednotila tega poklica.

Delo vseh teh teles pa je že rodilo prve sadove. Tako je letos nekoliko več kandida-

Skupna programska jedra

Kako dolgo bomo molčali?

V zaostrenih razmerah, tako svetovnih kot domačih, vedno večkrat prihajajo v javnost razni nedodelani programi in predlogi, ki vznemirjajo javnost in nekako preskušajo, koliko časa bodo ljudje še mirno pozirali takšne stvari.

Ustavimo se pri tako imenovanih »skupnih programskih jedrih«, ki so trenutno najaktualnejša zadeva. Segajo na tako občutljivo področje, da je pravi namen skupnih programskih jeder moral priti v javnost v zamgljeni obliki. S tem pa je bil seveda obsojen na več interpretacij. Skupna programska jedra so še en produkt, ki kaže na togost naše birokracije.

Ta neživiljenjsko zasnovan zmazek je previdno na-

perjen v raznarodovalno delovanje, česar pa se očitno ne zavedamo. Ob ostri reakciji javnosti so bili za preučitev in oceno poklicani naši vodilni politiki in kulturni delavci, a ti so odgovorili v kar se da blagi, kompromisni obliki. Res je, da ne smemo razpihovati raznih strasti, toda ali je to edini način, da odgovorimo na takšen napad na nacionalno suverenost. Vsakršen ostrejši odgovor bi bil še vedno daleč od nacionalizma in nestrpnosti. Tudi slovenski zgodovinar dr. Janko Pleterški je v svojem mnenju, objavljenem v Naših razgledih in Komunistu, uporabil podoben diplomatski jezik. Poleg tega je predlagal, naj se v šolah uvede nov predmet, ki bi

obravnaval skupno kulturo jugoslovanskih narodov. Vendar pa pri tem pozablja, da so naši šolski programi že sedaj občutno prenatlačeni.

Vrnimo se k nesrečnim skupnim programskim jedrom. Ali bomo res vedno privolili v kompromise? Kot mlad Slovenec, relativno dobro seznanjen z zgodovino svojega naroda, zahtevam glede takih pojavov v prihodnje brezkompromisno, če bo potrebno tudi ostro oceno.

Mnogi so odgovorili na predlog skupnih jeder. Vendar večina še vedno molči. Ob naši indolentnosti lahko v prihodnje pričakujemo še kaj drugega.

Ivo Žajdela

Predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije je zasedalo

O nalogah v 1984. letu in drugih vprašanjih

Skoraj je že naokoli leto in treba je načrtovati naloge za štiriinosemdeseto. Na svoji zadnji seji je tako predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije obravnavalo aktualne naloge ZZB NOV, ki izhajajo iz resolucije o družbenoekonomskem razvoju in ekonomski politiki SFRJ v 1984. letu. Prav tako je obravnavalo načrt programa dela zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije v prihodnjem letu, ob tem pa tudi poročilo o delu predsedstva in komisij zveznega odbora med tretjo in četrto sejo.

Med prvimi nalogami, ki si jih je zadala ta organizacija je obravnavanje obsežnega vprašanja o NOB in revoluciji v zgodovinski in memoarski literaturi danes (obravnaval jo bo zvezni odbor), o metodah delovanja ZZB NOV bo spregovorilo predsedstvo zveznega odbora, prav tako o učinkih družbeno-političnega delovanja ZZB NOV v uresničevanju dolgoročnega stabilizacijskega programa, o stanju, pripravah in

smereh razvoja CZ ter nalogah ZZB NOV pri tem. Med drugim bo prihodnje leto obletnica desanta na Drvar, bodo četrtju-ljske nagrade in nenazadnje bo spremljanje borčevsko-invalidskega varstva v samoupravnih interesnih skupnostih zdravstvenega varstva, kar so vse tekoče naloge.

Delegati v predsedstvu zveznega odbora ZZB NOV so se seznanili še s poročilom jugoslovanske borčevske delegacije, ki je sodelovala na seji komiteja mednarodnih borčevskih organizacij za razorožitev zadnje dni oktobra v Parizu. Na tej seji je sodelovalo z delegacijami petnajst evropskih držav, predstavniki štirih mednarodnih organizacij (FMAC, FIR, CEAC in CIPAG) ter predstavniki Alžirije, Indije, ZDA in Nove Zelandije. Obravnavali so, kot smo že poročali, organiziranje velikega evropskega borčevskega srečanja z eno samo temo razorožitev.

B. Ž. J.

Razstava Mladinske delovne akcije 1945–1948

Danes, 24. novembra, bodo ob osemnajsti uri v prostorih Muzeja ljudske revolucije na Celovski cesti v Ljubljani odprli razstavo z naslovom Mladinske delovne akcije 1945–1948. Včeraj pa so v Muzeju ljudske revolucije organizirali tiskovno konferenco, na kateri so kustodinja Nataša Urbanc, arhitekt Božo Podlogar, predstavnik RK ZSMS ter brigadir veteran predstavili vsebino razstave. Ta v več pogledih zasluži vso pozornost, zato si jo je vredno ogledati.

Ž. D.

za kandidate za vojaške poklice.

Vse te dejavnosti kažejo, da se na tem področju marsikaj premika. Vendar so na žalost še organizacije, in to celo družbenopolitične (ne celotna organizacija, ampak samo njeno vodstvo), ki se ne zmenijo zadosti za te probleme. Raje izgubljajo čas z brezplodnimi razpravami o nerealnih ciljih, kot pa da bi storili več za kadrovanje

mladih v vojaške šole. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da je tudi vse več mladih nezaposlenih. Povečan vpis na vojaške šole tega problema ne bi rešil, gotovo pa bi ga ublažil.

Naša družba si mora prizadevati, da bo vsak Slovenec vedel, da je kadrovanje v vojaške šole in druge šole za SLO in DS pomemben del narodne kadrovske politike.

Bojan Kuntarić

Deficitno blago

Niti ni treba klicati na pomoč jezikovnega razsodišča: vsi smo »osveščeni« (poučeni), kaj to pomeni. Po bajeslovnem jeziku pa se pravi, da je to ka-zen za greh. Trpimo torej pomanjkanje (?) nekaterih vrst (vseh pa menda res ne!) blaga. Med tiste vrste primanjkuječa (deficitnega, kaj ne?) blaga sodijo menda tudi zdravila, čeprav to še ni uradno potrjeno ali je celo tudi uradno zanikano, da se res nikomur ni treba sprehajati čez mejo – brez pologa – zaradi samih zdravil. Potrebno bi res nekakšno zdravila, a jih menda človeštvo še ni odkrilo. Saj veste ali vsi vemo, odkar se zadnje čase dan za dnem trkamno skesano na prsi, kako je svet sprijen, kar pomeni, da nam najbolj primanjkuje morale, ki se ji pravi čisto preprosto poštenost. Vendar smo tako pošteni, da smo priznali: morala je najbolj deficitno blago.

Pravzaprav to priznavamo tako, da smo že kar bolni od tega: predsedajo nam že vsakdanje pridige o odgovornosti in neodgovornosti, kar blede se že človeku, da ne more več poznati razločka med odgovornostjo in neodgovornostjo; ne veš več, ali je greh odgovornost ali pa neodgovornost, kaj šele, da bi kdo vedel, kdo bi naj bil odgovoren ali kdo v rešnici je. Sicer pa, le zakaj bi to morali vedeti! Poglavitno je le, da smo postali vsi pridigarji ali glodalci odgovornosti, da iščemo krivice pri belem dnevu in v črni noči s svečami (ko odpovedo elektrarne), ne da bi se kdo pri tem prijel za svojo brado. Uspehi so vendar tu, saj smo vsaj nekako megleno spoznali, da je morala tako rekoč na psu. Vsak zase je seveda zgleden poštenjak, vsi drugi pa so tatovi, lenuhi, sleparji, spekulanti, navijalci cen, tiho-tapci, mešetarji z devizami, prilaščevalci (defraudanti) družbene lastnine, skratka: razbojnikov kar mrgoli, tako da je edina tolažba tista množica ubogih par, ki res ne more krasti in goljufati, ker pač dela dan za dnem za mili narod, za tiste »povprečne osebne dohodke«, ki itd...

Tako se nam navsezadnje pokaže vse v malo drugačni luči (ne glede na elektriko!), namreč, da smo vsi nadvse goreči zagovorniki poštenosti, vestnosti, sovražniki vseh grdobij, nesocialne hinavščine, neenakosti, sebičnosti, »dvojne morale«, pohlepa, zapravljenosti in kakor se pač vse to imenuje. Pridigamo, kakor da je vsak dan nedelja, žigosamo, vse na levo in desno, solimo pamet vsem, grajamo, obsojamo, predlagamo, rotimo, se pridušamo in se strinjamo: tako ne more več dalje!

No, pa »gre dalje«, nekako, kdo ve kako! Do prihodnje pridige ali sklepov, do novih predpisov, ker jih pač tistih sedem milijonov, kolikor jih baje že imamo, res ni dovolj. Najbrž, zakaj pa ne, je vzrok vseh nadlog le v tem, ker se ni dovolj predpisov. Verjetno pa je vzrokov vsaj toliko kot že uveljavljenih (in pozabljenih) predpisov, če že ni edini vzrok – kdo? Mi, vendar! Zaradi ti- stega deficitnega blaga. (Torej še ena pridiga več.)

efes

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičam

za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIĆ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALI-JESIĆ – naša organizacija; Lektor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec, p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35